

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ HÂKİMLER VE SAVCILAR İÇİN MESLEK İÇİ EĞİTİM SETİ

Basın Davalarına Bakan Hâkimler ve Savcılara Yönelik Eğitim Materyalleri

TÜRK YARGISININ İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA KAPASİTESİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ

AVRUPA BİRLİĞİ - AVRUPA KONSEYİ ORTAK PROJESİ

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

STRENGTHENING THE CAPACITY OF THE TURKISH JUDICIARY ON FREEDOM OF EXPRESSION

EUROPEAN UNION – COUNCIL OF EUROPE JOINT PROJECT

2	Materyal No. 1: Eğitim Öncesi Değerlendirme Formu
3	Materyal No. 2: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda, Uluslararası Belgelerde ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde İfade Özgürlüğüne Sağlanan Korumaya İlişkin Genel Çerçeve
3	Ulusal ve Uluslararası Normatif Kaynaklar
3	İfade Özgürlüğünün Kapsamı
3	Medyanın Rolü
4	Negatif ve Pozitif Yükümlülükler
5	Materyal No. 3: AİHM'nin Türk Hukukunda Doğrudan Uygulanabilirliği
5	Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Madde 90
5	Ceza Muhakemesi Kanunu
6	Materyal No. 4
7	Materyal No. 5: AİHM Kriterlerine Göre Üç Aşamalı Test
8	Materyal No. 6: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Açısından Üç Aşamalı Testin Uygulanması
11	Materyal No. 7
16	Materyal No. 8: Örnek Olay
17	Materyal No. 9: Hakaret ile İlgili Görüş İfadeleri
19	Materyal No. 10: Hakaret ile İlgili İnsan Hakları Normları
20	Materyal No. 11: Hakaret Suçları ile İlgili Ulusal Mevzuat
20	Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
21	Türk Ceza Kanunu
23	Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında 5816 Sayılı Kanun
24	Basın Kanunu
25	İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun
28	Materyal No. 12: Hakaret Suçu Örnek Olay Çalışması
29	Materyal No. 13: Özel Hayat ve Kamuya Mal Olmuş Kişi Kavramları
32	Materyal No. 14
33	Materyal No. 15: Kavramsal Çerçeve
35	Materyal No. 16: Delfi – Estonya, Başvuru No. 64569/09
36	Materyal No. 17
38	Materyal No. 18: Etkin Bir Soruşturmada Olması Gereken Başlıca Özellikler
39	Materyal No. 19: Eksik Gerekçeli Karar Örneği
40	Materyal No. 20: İyi Gerekçeli Karar Örneği
43	Materyal No. 21: Örnek Olay
44	Materyal No. 22: Önemli Hususlar
47	Materyal No. 23: Eğitim Sonrası Değerlendirme Formu

MATERYAL NO.1 EĞİTİM ÖNCESİ DEĞERLENDİRME FORMU

TÜRK YARGISININ İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA KAPASİTESİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ
AVRUPA BİRLİĞİ - AVRUPA KONSEYİ ORTAK PROJESİ

1. Tarih GG AA YYYY

STRENGTHENING THE CAPACITY OF THE TURKISH JUDICIARY ON FREEDOM OF EXPRESSION
EUROPEAN UNION - COUNCIL OF EUROPE JOINT PROJECT

2. Eğitim Grubu

3. Cinsiyetiniz?

Kadın

Erkek

4. Mesleğiniz?

Hâkim

Savcı

5. Yaş Grubu

40 yaşından genç

40 yaş ve üzeri

6. Lütfen aşağıdaki önermeleri eğitim hakkındaki beklentilerinize göre değerlendiriniz. (1= Kesinlikle katılmıyorum, 5= Kesinlikle katılıyorum)

	1	2	3	4	5
İfade ve medya özgürlüğü konusundaki bilgi düzeyim oldukça yüksektir.					
İfade özgürlüğü ile doğrudan ilgisi bulunan Türk mevzuatını Avrupa İnsan Hakları Standartları uyarınca etkili olarak ve yeterli düzeyde yorumlayabilirim.					
İfade özgürlüğü ile dolaylı ilgisi bulunan Türk mevzuatını Avrupa İnsan Hakları Standartları uyarınca etkili olarak ve yeterli düzeyde yorumlayabilirim.					
İfade özgürlüğü alanında AİHS ve AİHM içtihadını etkili ve yeterli olarak tatbik edebilirim.					
İnsan Haklarına ilişkin yasama organınca onaylanmış uluslararası sözleşmelerin iç hukuktaki yerini ve önemini çok iyi derecede biliyorum.					
Terör ve hakaret davalarında AİHS 10. Maddesine ilişkin AİHM tarafından belirlenen ilke ve standartları içselleştirerek kararlara etkili olarak ve yeterli derecede yansıtabilirim.					
Türk hukukunda ifade özgürlüğüne dair mevzuatı ve Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay dâhil olmak üzere Türkiye'deki yüksek mahkemelerin ifade özgürlüğü ile ilgili içtihatlarını kolaylıkla yorumlayabilir ve etkili olarak uygulayabilirim .					
Soruşturma ve yargılama yaparken ifade özgürlüğünün müdahale edilemeyecek alt sınırını gözetebilirim.					
Soruşturma ve yargılama sürecinde ifade özgürlüğü ile diğer haklar arasında kolaylıkla makul bir denge kurabilirim.					
İfade özgürlüğü bağlamında şiddete teşvik, nefret söylemi, terör propagandası ile çok eden kırıcı sözler ve eylemlerle ilgili AİHM standartlarına dayalı ortak bir yaklaşım etkin ve yeterli olarak oluşturabilirim.					
Soruşturma ve yargılama sürecinde AİHM'de görülen örnek dava uygulamalarına kolaylıkla erişerek bu uygulamaları etkin olarak gözetebilirim.					
İfade özgürlüğünün sınırlandırılmasında üç aşamalı testi etkili olarak ve yeterli derecede uygulayarak, üç aşamalı testin AİHM kararlarındaki prensiplere uygunluğunu kolaylıkla test edebilirim.					
Türkiye'nin AİHM nezdindeki ihlal kararlarının çoğluğuna uygulamadan kaynaklanan eksiklikler sebep olmaktadır.					
Hakarete orantılılık ilkesini kolaylıkla ve etkili olarak uygulayabilirim.					
Somut bir davada ifade özgürlüğüne müdahaleyi yerinde bulduğum bir kararın bu hakkın kullanımında genel üzerinde caydırıcı etkisini her zaman göz önünde bulundururum.					

Ulusal ve uluslararası normatif kaynaklar

- Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi, 19. madde
- Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, 19. madde
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 10. madde
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, madde 25, 26 ve 28

İfade özgürlüğü hakkının kapsamı

İfade özgürlüğü şu unsurları kapsamaktadır:

- Fikir sahibi olma özgürlüğü, ifade özgürlüğünün bir ön koşuludur. Devletler vatandaşlarına herhangi bir ideolojiyi aşılammalı ve şu veya bu görüşe sahip kişiler arasında ayırmda bulunulmasına müsaade etmemelidir. Devlet tarafından tek taraflı bilginin teşvik edilmesi, fikir sahibi olma özgürlüğü önünde ciddi ve kabul edilemez nitelikte bir engel yaratabilir.
- Bilgi ve görüşleri açıklama özgürlüğü, bir ülkenin siyaset yaşamı ve demokratik bir şekilde işleyişi açısından en yüksek öneme sahiptir. Bu özgürlük olmadan serbest seçimler mümkün olamaz. Bu özgürlük, hükümeti ve hükümet mensuplarını eleştirme özgürlüğünü de içermektedir. Sanatsal yaratım ve performans ve bunların yayılması AİHM tarafından fikir ve düşünce alışverişine katkıda bulunan temel bir faktör ve demokratik bir toplumun hayati bir unsuru olarak görülmektedir.
- Bilgi ve görüş edinme özgürlüğü, AİHM içtihadında geliştirilmiş bulunan bilgiye erişim hakkını da kapsamaktadır (örneğin, Tarsasag a Szabadsagjokert / Macaristan Davası).

İfade özgürlüğünün bu üç unsuru, Danıştay tarafından açıklanan yakın tarihli bir karara ilişkin karşıt bir görüşte de dile getirilmiş bulunmaktadır (Danıştay 13. Daire, 2014/3811 E. numaralı Karar).

Medyanın rolü

- AİHS 10. madde, açıkça basın özgürlüğünden bahsetmemekle birlikte, AİHM 10. maddede yer alan özgürlüklerden yararlanmak konusunda basına özel bir statü tanıyan bir dizi ilke ve kural getiren kapsamlı bir içtihat yaratmış bulunmaktadır. Basının siyasetin denetçisi (bekçisi) olma rolü Mahkeme tarafından ilk kez Lingens / Avusturya Kararı'nda vurgulanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26. maddesinde de haber ve düşünceleri ifade etme ve yayma hakkının yanı sıra bilgi alma hakkı tanınmaktadır. Bundan başka, ayrı bir hükümlerle, 28. maddede basının hür olduğu ve sansür edilemeyeceği açıkça dile getirilmektedir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, tıpkı AİHM gibi, bir dizi kararda, basının, fikirleri, düşünceleri ve haberleri görsel ve basılı medya yoluyla yayma rolünün altını çizmiş bulunmaktadır (Örneğin Emin Aydın Davası, Başvuru No. 2013/2602, İlhan Cihaner Davası, Başvuru No. 2013/5574, Fatih Taş Davası, Başvuru No. 2013/1461).¹

¹ Davalara Anayasa Mahkemesinin veri tabanından ulaşılabilir. (<http://www.anayasa.gov.tr/Kararlar/KararlarBilgiBankasi/>).

MATERYAL NO.2

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI'NDA, ULUSLARARASI BELGELERDE VE AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NDE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNE SAĞLANAN KORUMAYA İLİŞKİN GENEL ÇERÇEVE

Negatif ve pozitif yükümlülükler

- AİHS 10. madde Devletlere sadece ifade özgürlüğü hakkını ihlal edebilecek herhangi bir işlem den imtina etme değil, aynı zamanda kendi egemenlik alanları içerisindeki herkesin bu hakkı etkili bir şekilde kullanmasını sağlamak amacıyla gereken tüm tedbirleri alma yükümlülüğü de getirmektedir.
- Anayasa Mahkemesi de Bekir Coşkun Davası'nda bu noktayı teslim ederek kamu makamlarının negatif yükümlülük kapsamında zorunlu olmadıkça düşüncenin açıklanmasını ve yayılmasını yasaklamaması ve yaptırımlara tabi tutmaması gerektiğini; pozitif yükümlülük kapsamında ise ifade özgürlüğünün gerçek ve etkili şekilde korunması için gereken tedbirleri alması gerektiğini dile getirmiştir (Bekir Coşkun Davası, Başvuru No. 2014/12151).
- AİHS 10. madde kapsamında devletin pozitif yükümlülüğü AİHS'nin 13. maddesiyle (etkili başvuru hakkı) de bağlantılıdır. Anayasa Mahkemesi, Twitter Davası olarak bilinen davada sosyal medya ile ilgili olarak şu kanaatlere varmıştır: "Ülkemizde milyonlarca kullanıcısı olan bir sosyal paylaşım sitesine erişimin engellenmesinin bu kişilerin demokratik toplumun temellerinden olan ifade özgürlüğünü sınırlayıcı etkisi dikkate alındığında bu tür sınırlamaların hukuka uygunluğunun acilen denetlenmesi ve hukuka aykırılık tespiti hâlinde sınırlamanın hemen kaldırılması demokratik hukuk devleti ilkesinden kaynaklanan bir zorunluluktur."

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Madde 90

(...)

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. **Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır.**

Ceza Muhakemesi Kanunu

Kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar

MADDE 172. - [1] Cumhuriyet savcısı, soruşturma evresi sonunda, kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması hâllerinde kovuşturmayaya yer olmadığına karar verir. Bu karar, suçtan zarar gören ile önceden ifadesi alınmış veya sorguya çekilmiş şüpheliye bildirilir. Kararda itiraz hakkı, süresi ve mercii gösterilir.

[2] (Değişik: 02/01/2017-KHK-680/10 md.) Kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verildikten sonra kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak yeni delil elde edilmedikçe ve bu hususta sulh ceza hâkimliğince bir karar verilmedikçe aynı fiilden dolayı kamu davası açılmaz.

[3] (Ek: 11/04/2013-6459/19 md.) Kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın etkin soruşturma yapılmadan verildiğinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmesi üzerine, kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde talep edilmesi hâlinde yeniden soruşturma açılır.

Hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi nedenleri

MADDE 311. - [1] Kesinleşen bir hükümlü sonuçlanmış bir dava, aşağıda yazılı hâllerde hükümlü lehine olarak yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar görülür:

(...)

f) Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme'nin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması. Bu hâlde yargılamanın yenilenmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde istenebilir.

[2] Birinci fıkranın (f) bendi hükümleri, 04.02.2003 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararları ile, 04.02.2003 tarihinden sonra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvurular üzerine verilecek kararlar hakkında uygulanır.

MATERYAL NO.4

Sürek – Türkiye (nº 1)

Başvurucu, Türkiye'nin Güneydoğu Bölgesi'nde devletin askerî operasyonlarını şiddetle kınayan ve yetkilileri bağımsızlık ve özgürlük mücadelesi veren Kürt halkına zulüm ve baskı uygulamakla suçlayan iki okur mektubu yayımlamış olan haftalık bir derginin sahibiydi. Başvurucu "devletin bölünmezliğine karşı propaganda yapmak ve halk arasında düşmanlık ve nefreti teşvik etmekten" mahkûm edilmiştir. Kendisi ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğini öne sürerek şikâyetçi olmuştur.

Glimmerveen ve Hagenbeek – Hollanda

Bu davada başvuru "Beyaz Hollandalılar"a seslenen ve beyaz olmayan herkesin Hollanda'yı terk etmesini sağlamaya çalışan broşürlerden ötürü mahkûm olmuşlardır.

Pakdemirli – Türkiye

Bir milletvekili olan Pakdemirli, 14 Nisan 1995 günü, bir basın toplantısında zamanın Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e ağır tenkitlerde bulunarak kendisini başka kimi sıfatların yanı sıra yalancı ve iftiracı olarak nitelendirerek daha sonra beraat edecek olan iki ANAP'lı bakanın milletvekili dokunulmazlığını kaldırttığı için eleştirmiştir. Demirel, başvuru hakkında, kendisine hem şahsen hem de Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı sıfatıyla hakaret dolu ve iftira içeren sözler sarf ettiği iddiasıyla tazminat davası açmıştır. 12 Temmuz 1995 tarihinde Ankara Asliye Hukuk Mahkemesi, Pakdemirli'nin, Demirel'e tazminat olarak yaklaşık 55.000 Euro'ya denk gelen 5.000.000.000 Türk lirası ödemesine karar vermiştir. Dava temyiz aşamalarında da onanmıştır.

AİHS 10. maddesinin 2. fıkrasına göre, herhangi bir Sözleşmeci Devletin ulusal makamları, bir arada karşılanması gereken şu üç koşulun varlığı hâlinde ifade özgürlüğünün kullanımına müdahalede bulunabilir:

1. Müdahale (“işlem”, “şart”, “kısıtlama” veya “ceza”) kanunen öngörülmüştür.

- *Sunday Times – Birleşik Krallık (no 1), Başvuru No. 6538/74, § 49*

- *Ahmet Yıldırım – Türkiye, Başvuru No. 3111/10*

“(…) 57. AİHM, öncelikle Sözleşme’nin 10. maddesinin 2. paragrafında yer alan ‘kanunla öngörülme’ koşuluna göre, ihtilaf konusu tedbir kararının iç hukukta yasal bir dayanağının bulunması ve aynı zamanda bu dayanağının kanun kavramının niteliklerini taşıması gerektiğini hatırlatmaktadır: Bu nitelikler, ilgili yasanın herkes için ulaşılabilir, bazı sonuçları öngörebilir ve aynı zamanda hukukun üstünlüğü ilkesi ile de bağdaşır olmasıdır (bk. diğerleri arasında, Dink v. Türkiye, no. 2668/07, 6102/08, 30079/08, 7072/09 ve 7124/09, § 114, 14 Eylül 2010). AİHM’nin yerleşik içtihadına göre, bir kanun, uygulanacağı her kişinin bu yasa uyarınca davranışlarını uyarlamasına imkân verecek açıklıkta yazılması hâlinde öngörülebilen kabul edilecektir (bk. diğer birçok karar arasında, RTBF v. Belçika, no. 50084/06, § 103, 29 Mart 2011; Akçam ve Türkiye, no. 32964/96, § 87, 30 Ekim 2001).”

2. Müdahale AİHS 10. maddesinin 2. fıkrasındaki yarar veya değerlerden biri veya birkaçının korunması amacını taşımaktadır.

Ulusal güvenlik; toprak bütünlüğü; kamu güvenliği; kamu düzeninin sağlanması veya suç işlenmesinin önlenmesi; sağlığın ve ahlakın korunması; başkalarının itibar ve haklarının korunması; gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi ve yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması (pek çok karar içinden örneğin, Observer ve Guardian / Birleşik Krallık, Başvuru No. 13585/88, §§ 56-57).

3. Müdahale demokratik bir toplumda gereklidir.

Yukarıda belirtilen faktörler ışığında son olarak Mahkeme, yasağı desteklemek için öne sürülen gerekçelerin “yeterli” ve “yeterli” olup olmadığını ve dolayısıyla söz konusu müdahalenin “zorunlu bir sosyal ihtiyaca” cevap verip vermediğini ve ulaşılmak istenen meşru amaçlara yönelik olup olmadığını inceleyecektir. Bu konuda Mahkeme, kendini yetkili ulusal makamların yerine koymamaktadır ancak bu makamların kendi takdir yetkileri dâhilinde vermiş oldukları kararları incelemek zorundadır.

- *AİHM Animal Defenders International – Birleşik Krallık [BD], Başvuru No. 48876/08, özellikle paragraf 105*

- *AİHM Długołęcki / Polonya, Başvuru No. 23806/03*

MATERYAL NO.6 TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI AÇISINDAN ÜÇ AŞAMALI TESTİN UYGULANMASI

Temel hak ve özgürlükler, Anayasal metinlerde yer alırken genellikle sınırlayıcı düzenlemelere de yer verilmektedir. Bu sınırlamalar, ilgili hak ve özgürlüğe özgü olabileceği gibi, bunun yanında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 13. maddesinde düzenlendiği hâliyle genel sınırlamalar şeklinde de olabilmektedir.

Toplumsal gerçeklikler, hakların kötüye kullanılabilme ihtimali ve daha birçok sebeple temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, ideal bir durum olmasa da kabul edilebilir bir olgudur. Bu noktada önemli olan, sınırlandırmanın maksimum seviyelere çıkarılarak "hakkın özüne" dokunulmamasıdır.

Öte yandan, ifade özgürlüğü özelinde korunmaması gerektiği yönünde genel kabul görmüş "tartışmalı ifadelerin" varlığı, ifade özgürlüğünün sınırlarını belirlemede ortaya çıkan zorluklardan biridir. Tarihsel gerçekleri inkâr söylemi, demokratik rejimi yıkmayı hedefleyen ifadeler, ırkçılık, hoşgörüsüzlük, şiddet ve nefret barındıran ifadeler, pornografi ve çocukların korunması ile ilgili hususlar, ifade özgürlüğünü sınırlandırma kriterleri ile birlikte tartışılması sona ermeyecek ve sürekli geliştirilecek bir alan olarak karşımızda durmaktadır.

AİHM, ifade özgürlüğünün bazı koşullar altında sınırlandırılabilmesini ve sınırlandırma konusunda tartışmalı noktaları da dikkate alarak ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddialarını sonuçlandırmada "üç aşamalı testi" uygulamaktadır. Bu testin, Anayasa Mahkemesinin itiraz ve iptal davalarındaki "norm denetimi" sırasında, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 13. maddesini uygulama yönteminden belirgin bir farkı yoktur.

Birinci aşama: müdahalenin varlığını tespit

Temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri süren başvuruçular, genellikle olayları anlatmakta ve kendilerinden uzmanlık beklenmediği için hukuki nitelendirmelerde hatalar yapmaktadır. Bundan farklı olarak kişiler, herhangi bir hak ihlaline uğramamış olsalar da haklarının ihlal edildiği inancı ile hareket edebilmektedirler. Bu sorunları ortaya koyabilmek adına üç aşamalı testin birinci aşamasını üç alt başlık altında incelemek gerekmektedir:

1. Müdahale, ifade özgürlüğünün hangi kapsamıyla ilişkilidir? Bilindiği gibi ifade özgürlüğü, düşünceye sahip olma, bilgi ve düşüncüyü açıklama ve bilgiye ulaşma özgürlüklerini bünyesinde barındırmaktadır. Bu yönleri ile olayın somutlaştırılması, ihlal tespitini kolaylaştıracaktır.

2. Gerçek anlamda bir müdahale var mıdır? Kişiler, herhangi bir ihlal bulunmasa da haklarının ihlal edildiği düşüncesinde olabilirler. Bu nedenle müdahale oluşturan durumun somutlaştırılması gerekir. İfade özgürlüğüne müdahale edilme biçimleri, özgürlüğün kullanılma şekline göre değişkenlik gösterecektir. Basılmış bir kitabın toplatılması, süreli yayına sansür uygulanması, toplantı ve gösteri talebine olumsuz cevap verilmesi, gösterinin dağıtılması, soruşturma açılması, vb.

3. Müdahalenin yasal zeminde bir dayanağı olmalıdır. İfade özgürlüğünün sınırlandırılması ancak kanunla mümkün olacağından öncelikle müdahalenin yasal karşılığı belirlenecektir (Türk Ceza Kanunu [TCK] ve diğer yasal mevzuattaki düzenlemelere burada vurgu yapılacaktır). Kanunilik; yasa, kanun hükmünde kararname [KHK], tüzük, yönetmelik, yargı içtihadı vb. yazılı veya yazılı olmayan fakat yürürlükte bulunan hükümlerin tamamını kapsamaktadır. Bu hükümlerle ilgili olarak bulunması gereken en önemli özellikler şunlardır:

- a- Herkes tarafından erişebilir olmalıdır.
- b- Herkes tarafından anlaşılabilir açıklıkta olmalıdır.
- c- Mevcut hükümler, hukukun keyfi kullanımına karşı güvence içermelidir
[Örnek karar: RTBF / Belçika Kararı (Başvuru No. 50084/06)].

İkinci aşama: müdahalenin haklı sebebe dayanması

İfade özgürlüğü, mutlak bir özgürlük değildir ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlama rejimine tabidir. İfade özgürlüğüne ilişkin Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında sınırlama sebeplerine yer verilmiştir. Basın özgürlüğünün sınırlandırılmasında ise kural olarak 28. maddenin dördüncü fıkrası gereğince Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26 ve 27. madde hükümleri uygulanacaktır. Bundan başka basın özgürlüğünün sınırlandırılmasında 28. maddenin beşinci, yedinci ve dokuzuncu fıkralarında bazı özel sınırlama sebeplerine yer verilmiştir.

Ancak ifade ve basın özgürlüklerine yönelik sınırlamaların da bir sınırının olması gerektiği açıktır. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 13. maddesindeki ölçütler göz önüne alınmak zorundadır. Bu sebeple ifade özgürlüğüne getirilen sınırlandırmaların denetiminin Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 13. maddesinde yer alan meşru amaçlar çerçevesinde ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26 ve 28. maddeleri kapsamında yapılması gerekmektedir.

AİHS'de düzenlenen meşru amaçlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Ulusal güvenliğin korunması
- Toprak bütünlüğünün korunması
- Kamu emniyetinin korunması
- Düzensizliğin ve / veya suç işlenmesinin önlenmesi
- Sağlığın korunması
- Ahlakın korunması
- Başkalarının şöhretinin veya haklarının korunması
- Gizli olarak elde edilen bilgilerin açıklanmasının önlenmesi
- Yargı organlarının otorite ve tarafsızlığının sürdürülmesi

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda düzenlenen "meşru amaçlar" ile AİHS'de düzenlenen "meşru amaçlar" genel olarak örtüşmektedir.

Ancak "ahlakın korunması" ve "sağlığın korunması" ifadeleri Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda açıkça yer almamaktadır.

"Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devlet'in ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması", "suçluların cezalandırılması", "özel ve aile hayatlarının korunması" ve "kanunun öngördüğü meslek sınırlarının korunması" meşru amaçları da AİHS'de yer almamaktadır. Fakat bu düzenlemelerdeki farklılık yorumla giderilebilir niteliktedir.

Burada önemli olan, meşru amaçların istisnai nitelikte olduğu ve dar yorumlanması gerektiğidir.

MATERYAL NO.6 TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI AÇISINDAN ÜÇ AŞAMALI TESTİN UYGULANMASI

Basın özgürlüğü bağlamında öne çıkan meşru amaçlar konusunda ise “kişinin itibarının korunması, ulusal güvenlik, toprak bütünlüğünün korunması, kamu güvenliği, düzensizliğin ve / veya suç işlenmesinin önlenmesi ve gizli olarak elde edilen bilgilerin açıklanmasının önlenmesi” vurgulanabilir.

Üçüncü aşama: demokratik toplumda gereklilik ve orantılılık

Demokrasiler, temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı rejimlerdir. Öze dokunma yasağını ihlal etmeyen müdahaleler yönünden gözetilmesi öngörülen “demokratik toplum düzeninin gerekleri” kavramı, öncelikle ifade özgürlüğü üzerindeki sınırlamaların zorunlu veya istisnai tedbir niteliğinde olmalarını, başvurulabilecek en son çare veya alınabilecek en son önlem olarak kendilerini göstermelerini gerektirmektedir. “Demokratik toplum düzeninin gereklerinden olma”, bir sınırlamanın demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacıyla yönelik olmasını ifade etmektedir. Buna göre, sınırlayıcı tedbir, bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa veya başvurulabilecek en son çare niteliğinde değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir tedbir olarak değerlendirilemez.

Başka bir ifadeyle, yapılan sınırlama, hak ve özgürlüğün özüne dokunarak kullanılmasını engelliyor veya aşırı derecede güçleştiriyorsa, etkisiz hâle getiriyorsa veya ölçülülük ilkesine aykırı olarak sınırlama aracı ile amacı arasındaki denge bozuluyorsa demokratik toplum düzenine aykırı olacaktır.

Ölçülülük denetimi, ulaşılmak istenen amaçtan yola çıkılarak bu amaca ulaşılmak için seçilen aracın denetlenmesidir. Bu sebeple düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile basın özgürlüğü alanında getirilen müdahalelerde, hedeflenen amaca ulaşabilmek için seçilen müdahalenin elverişli, gerekli ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir.

Bu bağlamda, demokratik toplumun temellerinden olan ifade özgürlüğünün, sadece olumlu karşılanan veya kimseye saldırgan gelmeyen veya insanların kayıtsız kalabildiği bilgi ve düşünceler değil, devletin veya toplumun bir bölümünü eleştiren, saldırgan gelen, sarsıcı nitelik taşıyan veya rahatsız eden bilgi ve düşünceler için de geçerli olduğu kuşkusuzdur. Çünkü bunlar, demokratik toplum düzeninde geçerli olan çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gerekleridir.

Orantılılık ve ölçülülük testi yapılırken somut olaya yönelik cevap alınması gereken sorular vardır. Bu sorular, AİHM uygulamaları ile ortaya çıkmıştır:

1. İfadenin içeriğinde şiddet çağrısı, nefret söylemi ve terör propagandası var mı?
2. İfadeyi kullanan kişi kimdir? Kişinin terörle ilgisi, tanınmışlık düzeyi, toplumu etkileme gücü vb.
3. İfadede kullanılan araç nedir? Aracın etki ve yayılma niteliği; kitap, dergi, gazete gibi süreli ve süresiz yayınlar veya işitsel ve görsel araçlar...
4. İfadede kullanılan yöntem nedir? Yöntemin etkinliği ve geniş kitlelere ulaşma yeteneği; resim, karikatür, şarkı, slogan, dans, heykel, duruş, hareket vb.
5. İfadenin kullanıldığı yer neresi? Terör eylemlerinin yaygın olduğu veya güvenliğin zayıfladığı noktalarda ortaya konan ifade ile sakin yerlerdeki ifadenin etkisi farklılık göstermektedir.
6. İfade ne zaman kullanılmıştır?

Terör olaylarının etkili olduğu bir dönemde kullanılan ifadeler kamu düzenini daha olumsuz şekilde etkileyebilecektir (zamanın soğutucu etkisi).

KARARSIZIM

MATERYAL NO.7

KATILYORUM

KATILMIYORUM

**TAMAMEN
KATILYORUM**

Hiç KATILMIYORUM

MATERYAL NO.8 ÖRNEK OLAY

(Leroy / Fransa, Başvuru No. 36109/03)

2002 yılında Fransız karikatürist Denis Leroy (müstear adı Guezmer) haftalık bir Bask gazetesi olan "Ekaitza"da yayımlanan bir karikatüründen dolayı terörü övme suçuna iştirakten mahkûm edilmiştir. 11 Eylül 2001 tarihinde karikatürist, derginin yayın kuruluna, Dünya Ticaret Merkezi ikiz kulelerine yapılan saldırıyı temsilen bir çizim sunmuş, bu çizimin üzerine -ünlü bir markanın reklam sloganını gülünçleştirerek- şu başlığı atmıştır: "Hepimiz hayalini kurduk, Hamas hayata geçirdi!" Çizim 13 Eylül 2001'de dergide yayımlanmıştır. Bir sonraki sayıda dergi bu çizime tepki olarak gelen mektup ve e-postalardan alıntılar yayımlamıştır. Ayrıca karikatürist de bir yazı yazarak bu karikatürü, Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan saldırılar sonucunda insanların çektiği acıları ("la douleur humaine") hesaba katmadan çizdiğini dile getirmiştir. Amacının ABD'nin simgelerinin çöküşünü resmetmek olduğunu vurgulamış ve ayrıca güncel olaylar hakkında çizen karikatüristlerin mesafeli bir düşünce geliştirmek için yeterli vakitleri olmadığını dile getirmiştir. Asıl niyetinin siyasi ve aktivist bir ifade geliştirmek, yani Amerikan karşıtı düşüncelerini hiciv içeren bir görselle yansıtmak ve Amerikan emperyalizminin çöküşünü bu yolla resmetmek olduğunu belirtmiştir.

Yayın direktörü terörü övmekten Leroy ise terörü övme suçuna iştirak etmekten hüküm giymiştir.

I. Hakaret konusunda:

(i) “Sen emir köpeği misin, senin çirkin suratını görmek istemiyorum.” ifadesi hakaret olarak sayılmamalıdır.

“Sen emir köpeği misin, senin çirkin suratını görmek istemiyorum.” – Ancak Yargıtay bu ifadeyi hakaret saymıştır (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 11 Şubat 2014 tarihli Kararı, E. 2013/4-521, K. 2014/54).

(ii) “Bence bir insan eleştirilerini çirkin bir dil kullanmadan dile getirebilir.” diyen bir hâkim, bir sanığı hakaretten suçlu bulma yetkisine sahiptir.

Bir hâkim karar verirken kendi kişisel değerlerine ne ölçüde dayanabilir? Bu değerler kanunun lafzı ve ruhu ile çatıştığında nasıl hareket etmelidir?

II. Ağır eleştiri konusunda:

(iii) Üst düzey siyasetçilere hitaben kullanılan “Kırmızıyı görünce saldırıyor demek. MÖlletvekili.” ifadesi hakaret sayılmamalıdır.

Yerel mahkemeler ve Yargıtay, üst düzey siyasetçilere hitaben kullanılan “Kırmızıyı görünce saldırıyor demek. MÖlletvekili.” ifadesini hakaret saymıştır. Anayasa Mahkemesi ise bunu hakaret olarak görmemiş ve yeniden yargılamaya hükmetmiştir. Anayasa Mahkemesi bu ifadelerin içinde geçtiği yazının bütünüyle birlikte ve bunların söylendikleri bağlamdan kopartılmaksızın, ifade ve basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiğine kanaat getirmiştir (Anayasa Mahkemesinin 4 Haziran 2015 tarihli Kararı, Başvuru No. 2014/12151).

(iv) Üst düzey bir siyasetçinin kafasını bir köpek bedeni üzerine yerleştirerek yapılan kolaj hakaret sayılmamalı ve ağır siyasi eleştiri olarak görülmelidir.

Üst düzey bir siyasetçinin kafasını bir köpek bedeni üzerine yerleştirerek kolaj yapmak – Yargıtay bunu siyasi eleştiri saymaktadır (Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 25 Mayıs 2009 tarihli Kararı, 2009/10444 E. ve 2009/10167 K. sayılı).

(v) Üst düzey bir siyasetçiyi kastederek “Hırsızlık yolsuzluk yapanların, yobazların yanına mı bırakacaksınız?” demek hakaret değil ağır eleştiri sayılmalıdır.

Üst düzey bir siyasetçiyi kastederek “Ya bu üç milyon dolara gemi nasıl alındı? Tanesi 1 trilyondan 5 tane ev nasıl alındı? Bunun hesabını sandıkta sormayacak mısınız? Hırsızlık yolsuzluk yapanların, yobazların yanına mı bırakacaksınız?” demek – Yerel mahkeme bunu hakaret olarak görmüştür. Ancak Yargıtay bunun hakaret olmadığını, eleştiri kapsamına girdiğini dile getirmiştir (Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 8 Aralık 2010 tarihli Kararı, E. 2010/4-640, K. 2010/645).

MATERYAL NO.9 HAKARET İLE İLGİLİ GÖRÜŞ İFADELERİ

III. Nefret söylemi konusunda:

(vi) Eş cinseller tarafından kurulmuş bir derneğe ithafen “sapkınların derneği” ifadesinin kullanılması nefret söylemi sayılmalıdır.

“Kaos GL isimli sapkınların derneğinin de avukatlığını yürüten...” – Anayasa Mahkemesi şeref ve itibara saygı hakkına yönelik bir ihlal bulunmadığına hükmetmiştir (Anayasa Mahkemesi Başvuru No. 2013/5356).

Karşı oyda şu ifadeler yer verilmiştir: “Farklı cinsel eğilimleri olan kişilere karşı toplumda egemen olan ayrımcılık, dışlayıcılık ve nefretin önlenmesinin, devletin pozitif yükümlülükleri arasında bulunduğu tereddüt bulunmamaktadır.” ve “somut olayda, kişisel haklar ile [...] arasında denge”.

(vii) Üst düzey bir siyasetçinin ülkesine gelen yabancıları kastederek “Belçika’nın İslamlaştırılmasına karşı çık.”, “Entegrasyon politikası kandırmacasına dur de.” ve “Avrupalı olmayan işsizleri evlerine geri yolla.” şeklindeki ifadeleri nefret söylemi sayılmalıdır.

“Belçika’nın İslamlaştırılmasına karşı çık.”, “Entegrasyon politikası kandırmacasına dur de.”, “Avrupalı olmayan işsizleri evlerine geri yolla.” – AİHM bu ifadelerin yabancılarla karşı açıkça güvensizlik, inkâr ve hatta nefret uyandırabilecek bir nitelik taşıdığını dile getirmektedir (AİHM’nin 16 Temmuz 2009 tarihli Féret / Belçika Kararı, Başvuru No. 15615/07).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, madde 8

Özel ve aile hayatına saygı hakkı:

- 1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.
- 2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.

Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, madde 17

Mahremiyet hakkı:

- 1) Hiç kimsenin özel ve aile yaşamına, konutuna veya haberleşmesine keyfi veya hukuka aykırı olarak müdahale edilemez; onuru veya itibarı hukuka aykırı saldırılara maruz bırakılamaz.

Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi, madde 12

Kimsenin özel yaşamına, ailesine, konutuna veya haberleşmesine keyfi olarak karışılmaz, şeref ve adına saldırılamaz.

MATERYAL NO. 11 HAKARET SUÇLARI İLE İLGİLİ ULUSAL MEVZUAT

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Madde 17- Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı hâller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz.

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.

(Değişik: 07/05/2004-5170/3 md.) Meşru müdafaa hâli, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması, sıkıyönetim veya olağanüstü hâllerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır.

Madde 20- Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz (Mülga cümle: 03/10/2001-4709/5 md.).

(Değişik: 03/10/2001-4709/5 md.) Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi hâlde, el koyma kendiliğinden kalkar.

(Ek fıkra: 12/09/2010-5982/2 md.) Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hâllerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.

Madde 26 (f.2)- (Değişik: 03/10/2001-4709/9 md.) Bu hürriyetlerin kullanılması; millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyet'in temel nitelikleri ve Devlet'in ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

Türk Ceza Kanunu

Madde 122- (Değişik: 02/03/2014-6529/15 md.)

(1) Dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle;

- Bir kişiye kamuya arz edilmiş olan bir taşınır veya taşınmaz malın satılmasını, devrini veya kiraya verilmesini,
- Bir kişinin kamuya arz edilmiş belli bir hizmetten yararlanmasını,
- Bir kişinin işe alınmasını,
- Bir kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını,

engelleyen kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Madde 125 (f.1)- Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden ... veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir.

Madde 134- (1) Kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlal eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Gizliliğin görüntü veya seslerin kayda alınması suretiyle ihlal edilmesi hâlinde, verilecek ceza bir kat artırılır.

(2) Kişilerin özel hayatına ilişkin görüntü veya sesleri hukuka aykırı olarak ifşa eden kimse iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İfşa edilen bu verilerin basın ve yayın yoluyla yayımlanması hâlinde de aynı cezaya hükmolunur.

Madde 267- (1) Yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunarak yahut basın ve yayın yoluyla, işlemediğini bildiği hâlde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını veya idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat eden kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Fiilin maddi eser ve delillerini uydurarak iftirada bulunulması hâlinde, ceza yarı oranında artırılır.

(3) Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayla yer olmadığına dair karar verilmiş mağdurun aleyhine olarak bu fiil nedeniyle gözaltına alma ve tutuklama dışında başka bir koruma tedbiri uygulanmışsa yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

MATERYAL NO. 11 HAKARET SUÇLARI İLE İLGİLİ ULUSAL MEVZUAT

(4) Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş olan mağdurun bu fiil nedeniyle gözaltına alınması veya tutuklanması hâlinde; iftira eden, ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin hükümlere göre dolaylı fail olarak sorumlu tutulur.

(5) Mağdurun ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis cezasına mahkûmiyeti hâlinde, yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis cezasına; süreli hapis cezasına mahkûmiyeti hâlinde, mahkûm olunan cezanın üçte ikisi kadar hapis cezasına hükmolunur.

(6) Mağdurun mahkûm olduğu hapis cezasının infazına başlanmış ise beşinci fıkra göre verilecek ceza yarısı kadar artırılır.

[(7) İftira sonucunda mağdur hakkında hapis cezası dışında adli veya idari bir yaptırım uygulanmışsa, iftira eden kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.] *(Anayasa Mahkemesinin 17/11/2011 tarihli ve E. 2010/115, K. 2011/154 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir. Söz konusu Karar, Resmî Gazete’de yayımlandığı 17/3/2012 tarihinden başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmiştir.)*

(8) İftira suçundan dolayı dava zaman aşımı, mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu tarihten başlar.

(9) Basın ve yayın yoluyla işlenen iftira suçundan dolayı verilen mahkûmiyet kararı, aynı veya eş değerde basın ve yayın organıyla ilan olunur. İlan masrafı, hükümlüden tahsil edilir.

Madde 299- (1) Cumhurbaşkanı’na hakaret eden kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) (Değişik fıkra: 29/06/2005-5377 S.K./35. md.) Suçun alenen işlenmesi hâlinde, verilecek ceza altıda biri oranında artırılır.

(3) Bu suçtan dolayı kovuşturma yapılması, Adalet Bakanı’nın iznine bağlıdır.

Madde 300- (1) Türk Bayrağı’nı yırtarak, yakarak veya sair surette ve alenen aşağılayan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu hüküm, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda belirlenen beyaz ay yıldızlı al bayrak özelliklerini taşıyan ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin egemenlik alameti olarak kullanılan her türlü işaret hakkında uygulanır.

(2) İstiklal Marşı’nı alenen aşağılayan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Bu maddede tanımlanan suçların yabancı bir ülkede bir Türk vatandaşı tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte bir oranında artırılır.

Madde 301- (Değişik madde: 30/04/2008 - 5759 S.K/md. 1)

(1) Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ni, Türkiye Büyük Millet Meclisini, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ve Devlet’in yargı organlarını alenen aşağılayan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Devlet'in askerî veya emniyet teşkilatını alenen aşağılayan kişi, birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz.

(4) Bu suçtan dolayı soruşturma yapılması, Adalet Bakanı'nın iznine bağlıdır.

Madde 216- (1) Halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik eden kimse, bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması hâlinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılayan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Halkın bir kesiminin benimsediği dinî değerleri alenen aşağılayan kişi, fiilin kamu barışını bozmaya elverişli olması hâlinde, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında 5816 Sayılı Kanun

Madde 1- (1) Atatürk'ün hatırasına alenen hakaret eden veya söven kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Atatürk'ü temsil eden heykel, büst ve abideleri veyahut Atatürk'ün kabrini tahrip eden, kıran, bozan veya kirleten kimseye bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası verilir.

(3) Yukarıdaki fıkralarda yazılı suçları işlemeye başkalarını teşvik eden kimse asıl fail gibi cezalandırılır.

Madde 2- (1) Birinci maddede yazılı suçlar; iki veya daha fazla kimse tarafından toplu olarak veya umumi veya umuma açık mahallerde yahut basın vasıtasıyla işlenirse hükmolunulacak ceza yarı nispetinde artırılır.

(2) Birinci maddenin ikinci fıkrasında yazılı suçlar zor kullanılarak işlenir veya bu suretle işlenmesine teşebbüs olunursa verilecek ceza bir misli artırılır.

Madde 3- Bu Kanun'da yazılı suçlardan dolayı Cumhuriyet savcılıklarınca resen takibat yapılır.

Madde 4- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 5- Bu Kanun'u Adalet Bakanı yürütür.

Basın Kanunu

Madde 11- Basılmış eserler yoluyla işlenen suç yayım anında oluşur.

Sürelî yayımlar ve süresiz yayımlar yoluyla işlenen suçlardan eser sahibi sorumludur.

Sürelî yayımlarda eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması yahut yurt dışında bulunması nedeniyle Türkiye’de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hâllerinde, sorumlu müdür ve yayım yönetmeni, genel yayım yönetmeni, editör, basın danışmanı gibi sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili sorumlu olur. Ancak bu eserin sorumlu müdürün ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin karşı çıkmasına rağmen yayımlanması hâlinde, bundan doğan sorumluluk yayımlatana aittir.

Süresiz yayımlarda eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması yahut yurt dışında olması nedeniyle Türkiye’de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hâllerinde yayımcı; yayımcının belli olmaması veya basım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması yahut yurt dışında olması nedeniyle Türkiye’de yargılanamaması hâllerinde ise basımcı sorumlu olur.

Yukarıdaki hükümler, sürelî yayımlar ve süresiz yayımlar için bu Kanun’da aranan şartlara uyulmaksızın yapılan yayımlar hakkında da uygulanır.

Madde 14- Sürelî yayımlarda kişilerin şeref ve haysiyetini ihlal edici veya kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayım yapılması hâlinde, bundan zarar gören kişinin yayım tarihinden itibaren iki ay içinde göndereceği suç unsuru içermeyen, üçüncü kişilerin hukuken korunan menfaatlerine aykırı olmayan düzeltme ve cevap yazısını; sorumlu müdür hiçbir düzeltme ve ekleme yapmaksızın, günlük sürelî yayımlarda yazıyı aldığı tarihten itibaren en geç üç gün içinde, diğer sürelî yayımlarda yazıyı aldığı tarihten itibaren üç günden sonraki ilk nüshada, ilgili yayımın yer aldığı sayfa ve sütunlarda, aynı puntolarla ve aynı şekilde yayımlamak zorundadır.

Düzeltilme ve cevapta, buna neden olan eser belirtilir. Düzeltilme ve cevap, ilgili yazıdan uzun olamaz. Düzeltilme ve cevaba neden olan eserin yirmi satırdan az yazı veya resim veya karikatür olması hâllerinde düzeltilme ve cevap otuz satırı geçemez.

Sürelî yayımın birden fazla yerde basılması hâlinde, düzeltilme ve cevap yazısı, düzeltilme ve cevap hakkının kullanılmasına sebebiyet veren eserin yayımlandığı bütün baskılarda yayımlanır.

Düzeltilme ve cevabın birinci fıkrada belirlenen süreler içinde yayımlanmaması hâlinde yayım için tanınan sürenin bitiminden itibaren, birinci fıkra hükümlerine aykırı şekilde yayımlanması hâlinde ise yayım tarihinden itibaren on beş gün içinde cevap ve düzeltilme talep eden kişi, bulunduğu yer sulh ceza hâkiminden yayımın yapılmasına veya bu Kanun hükümlerine uygun olarak yapılmasına karar verilmesini isteyebilir. Sulh ceza hâkimi bu istemi üç gün içerisinde, duruşma yapmaksızın, karara bağlar.

Sulh ceza hâkiminin kararına karşı acele itiraz yoluna gidilebilir. Yetkili makam üç gün içinde itirazı inceleyerek karar verir. Yetkili makamın kararı kesindir.

Düzeltilme ve cevabın yayımlanmasına hâkim tarafından karar verilmesi hâlinde, birinci fıkradaki süreler, sulh ceza hâkiminin kararına itiraz edilmemişse kararın kesinleştiği tarihten, itiraz edilmişse yetkili makamın kararının tebliği tarihinden itibaren başlar.

Düzeltilme ve cevap hakkına sahip olan kişinin ölmesi hâlinde bu hak, mirasçılardan biri tarafından kullanılabilir. Bu durumda, birinci fıkradaki iki aylık düzeltme ve cevap hakkı süresine bir ay ilave edilir.

Madde 18- Düzeltilme ve cevabın yayımlanmasına ilişkin kesinleşmiş hâkim kararlarına uymayan sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili on milyar liradan yüz elli milyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Ağır para cezası, bölgesel süreli yayınlarda yirmi milyar liradan, yaygın süreli yayınlarda elli milyar liradan az olamaz.²

Sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili hakkında verilen ağır para cezasının ödenmesinden yayın sahibi, sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili ile birlikte müteselsilen sorumludur.

² Para cezası tutarları TL'den 6 sıfır atılmasından önceki duruma göre belirlenmiştir.

İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun

Madde 9 (Kişilik Hakları ve Özel Hayatın Gizliliği Nedeniyle İçeriğe Erişimin Engellenmesi)

İçeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesi³

Madde 9- (Değişik: 06/02/2014-6518/93 md.)

(1) İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden gerçek ve tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşlar, içerik sağlayıcısına, buna ulaşamaması hâlinde yer sağlayıcısına başvurarak uyarı yöntemi ile içeriğin yayından çıkarılmasını isteyebileceği gibi doğrudan sulh ceza hâkimine başvurarak içeriğe erişimin engellenmesini de isteyebilir.

(2) İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişilerin talepleri, içerik ve / veya yer sağlayıcısı tarafından en geç yirmi dört saat içinde cevaplandırılır.

³ Bu maddenin başlığı "İçeriğin yayından çıkarılması ve cevap hakkı" iken 6518 sayılı Kanun'un 93'üncü maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

MATERYAL NO. 11 HAKARET SUÇLARI İLE İLGİLİ ULUSAL MEVZUAT

(3) İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik hakları ihlal edilenlerin talepleri doğrultusunda hâkim bu maddede belirtilen kapsamda erişimin engellenmesine karar verebilir.

(4) Hâkim, bu madde kapsamında vereceği erişimin engellenmesi kararlarını esas olarak, yalnızca kişilik hakkının ihlalinin gerçekleştiği yayın, kısım, bölüm ile ilgili olarak (URL, vb. şeklinde) içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle verir. Zorunlu olmadıkça internet sitesinde yapılan yayının tümüne yönelik erişimin engellenmesine karar verilemez. Ancak, hâkim URL adresi belirtilecek içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle ihlalin engellenemeyeceğine kanaat getirmesi hâlinde, gerekçesini de belirtmek kaydıyla, internet sitesindeki tüm yayına yönelik olarak erişimin engellenmesine de karar verebilir.

(5) Hâkimin bu madde kapsamında verdiği erişimin engellenmesi kararları doğrudan Birliğe gönderilir.

(6) Hâkim bu madde kapsamında yapılan başvuruyu en geç yirmi dört saat içinde duruşma yapmaksızın karara bağlar. Bu karara karşı 04/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilir.

(7) Erişimin engellenmesine konu içeriğin yayından çıkarılmış olması durumunda hâkim kararı kendiliğinden hükümsüz kalır.

(8) Birlik tarafından erişim sağlayıcıya gönderilen içeriğe erişimin engellenmesi kararının gereği derhâl, en geç dört saat içinde erişim sağlayıcı tarafından yerine getirilir.

(9) Bu madde kapsamında hâkimin verdiği erişimin engellenmesi kararına konu kişilik hakkının ihlaline ilişkin yayının (...) (4) başka internet adreslerinde de yayımlanması durumunda ilgili kişi tarafından Birliğe müracaat edilmesi hâlinde mevcut karar bu adresler için de uygulanır.

(10) Sulh ceza hâkiminin kararını bu maddede belirtilen şartlara uygun olarak ve süresinde yerine getirmeyen sorumlu kişi, beş yüz günden üç bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

428/01/2016 tarihli ve 29607 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Anayasa Mahkemesinin 08/12/2015 tarihli ve E. 2014/87, K. 2015/112 sayılı Kararı ile bu fıkrada yer alan "...veya aynı mahiyetteki yayınların..." ibaresi iptal edilmiştir.

Özel hayatın gizliliği nedeniyle içeriğe erişimin engellenmesi

Madde 9/A- (Ek: 06/02/2014-6518/94 md. Değişiklik: 09/11/2016-6757/18 md.)

(1) İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatının gizliliğinin ihlal edildiğini iddia eden kişiler, Kuruma doğrudan başvurarak içeriğe erişimin engellenmesi tedbirinin uygulanmasını isteyebilir.

(2) Yapılan bu istekte; hakkın ihlaline neden olan yayının tam adresi (URL), hangi açılardan hakkın ihlal edildiğine ilişkin açıklama ve kimlik bilgilerini ispatlayacak bilgilere yer verilir. Bu bilgilerde eksiklik olması hâlinde talep işleme konulmaz.

(3) Başkan, kendisine gelen bu talebi uygulanmak üzere derhâl Birliğe bildirir, erişim sağlayıcılar bu tedbir talebini derhâl, en geç dört saat içinde yerine getirir.

(4) Erişimin engellenmesi, özel hayatın gizliliğini ihlal eden yayın, kısım, bölüm, resim, video ile ilgili olarak (URL şeklinde) içeriğe erişimin engellenmesi yoluyla uygulanır.

(5) Erişimin engellenmesini talep eden kişiler, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatın gizliliğinin ihlal edildiğinden bahisle erişimin engellenmesi talebini talepte bulunduğu saatten itibaren yirmi dört saat içinde sulh ceza hâkiminin kararına sunar. Hâkim, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatın gizliliğinin ihlal edilip edilmediğini değerlendirerek vereceği kararını en geç kırk sekiz saat içinde açıklar ve doğrudan Kuruma gönderir; aksi hâlde, erişimin engellenmesi tedbiri kendiliğinden kalkar.

(6) Hâkim tarafından verilen bu karara karşı Başkan tarafından 5271 sayılı Kanun hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilir.

(7) Erişimin engellenmesine konu içeriğin yayından çıkarılmış olması durumunda hâkim kararı kendiliğinden hükümsüz kalır.

(8) Özel hayatın gizliliğinin ihlaline bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde doğrudan Başkanın emri üzerine erişimin engellenmesi Kurum tarafından yapılır. (Mülga cümle: 26/02/2014-6527/18 md.)

(9) (Ek: 26/02/2014-6527/18 md.) Bu maddenin sekizinci fıkrası kapsamında Başkan tarafından verilen erişimin engellenmesi kararı, (...) yirmi dört saat içinde sulh ceza hâkiminin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırk sekiz saat içinde açıklar.

MATERYAL NO. 12 HAKARET SUÇU ÖRNEK OLAY ÇALIŞMASI

Dürüstlüğü ile tanınmış bir bakan, bir kara yolu inşaatı ihalesiyle ilgili bir telefon görüşmesi yapar. Üçüncü bir şahıs, rüşvet bahsinin geçtiği bu telefon konuşmasını kaydeder. Söz konusu kayıt bir gazeteciye verilir.

Gazeteci, görüşme kaydını aldıktan sonra politikacıyı takip ederek özel hayatını izlemeye başlar ve politikacının bir kadınla el ele bir evden çıkarken fotoğrafını çeker. Söz konusu kadın ünlü bir man-kendir. Gazeteci, iş adamıyla ve politikacıyla temas kurmaya çalışır ancak kendisiyle konuşmayı red-dederler. Gazeteci ayrıca söz konusu yol inşaatının ihale duyurusu ile ilgili dokümanları da araştırır, ihale henüz sonuçlanmamıştır.

Gazeteci, telefon görüşmesini ve fotoğrafı günlük bir gazetede “Sahtekâr Politikacı Rüşvet Alıyor” baş-lığı ile yayımlar. Haberde politikacı ile iş adamı arasındaki telefon görüşmesi de anlatılmaktadır. Ayrıca mankenle olan ilişkiye de yer verilir. Aynı haber, görüşmenin tamamı ve fotoğraf ile birlikte, internet sitesinde de yayımlanır.

“SAHTEKÂR POLİTİKACI RÜŞVET ALIYOR

“Hepiniz bakan (...)’yi tanıyorsunuz değil mi? Ne kadar da güvenilir, ailesini seven ve terbiyeli bir insandır. Ne yazık ki gerçek yüzü bu değil. Bakan (...) ile iş adamı (...)’nin arasında geçen bir telefon görüşmesi ga-zetemizin eline geçti. (...) büyük bir inşaat şirketinin sahibidir ve sürekli devletin inşaat işlerinin ihalelerine girmektedir. Sinirli olduğu çok belli olan iş adamı görüşmede, ‘İhalenin bana kalacağı sözü verilmişti ama hâlâ olmadı. Bu ihale için size bir sürü para ödedim eğer ihale kısa sürede sonuçlanmazsa eşinizden başka bir kadınla ilişkinizin olduğunu tüm kamuya duyuracağım!’ diyor.

Bu bilginin açığa çıkmasıyla birlikte bizim saf ve masum bakanımızın artık bir yalancı ve sahtekâr olarak anılması gerekir. Kayıttan da anlaşıldığı üzere bakan, kişisel çıkarı için, ihalenin bir iş adamına verilmesini sağlamak suretiyle resmî pozisyonunu suistimal etmiştir. Fakat bu sefer iş adamı bakandan akıllı çıkmış ve onun özel hayatını araştırmış. Öyle görünüyor ki bizim güvenilir ve ailesini seven bakanımız uzun bacaklı modellerle kırıstırıyor, son birkaç aydır ünlü manken (...) ile ilişki yaşıyor. Bu ayın başlarında Ankara’da (...) restoranından el ele çıkarken görüldüler ve aynı taksiye bindiler.

Şimdi politikacı sadece itibarını ve siyasi desteğini değil, aynı zamanda çok sevdiği ailesini de kaybedecek. Sahtekâr, yalancı ve sadakatsiz; bakan artık böyle anılmalı.”

Politikacı bu haberle özel hayatının ihlal edildiğini iddia eder ve savcılığa şikâyetle bulunarak gazete-ciye karşı bir hakaret davası açılmasını talep eder. Ayrıca Sulh Ceza Mahkemesine de haberin tekzip edilmesi talebiyle başvurur. Politikacı aynı zamanda Sulh Ceza Mahkemesinden söz konusu haberin internet ortamından kaldırılmasını da talep eder.

Habere konu manken de kişisel haklarının ihlal edildiğini iddia eder; haberin tekzip edilmesini ve haber ile fotoğrafın internetten kaldırılmasını ve savcılığa şikâyetle bulunarak dava açılmasını talep eder.

Bu esnada politikacıya karşı ceza davası başlatılır, fakat dava hâlen derdesttir.

- Von Hannover – Almanya Davası (Başvuru No. 59320/00, 24/06/2004)

15 Aralık 1999 tarihinde, Almanya Federal Anayasa Mahkemesi, Monako Prensesi Caroline hakkında çocuklarıyla birlikte görüntülediği fotoğrafların yayımlanmasını kısıtlayan bir ihtiyati tedbir kararı vermiştir. Mahkeme bu kararını, çocukların özel hayatının gizliliğinin korunması ihtiyacının yetişkinlerinkinden daha fazla olması gerekçesiyle vermiştir. Ancak Alman Mahkemesi, mevcut durumda tartışmasız bir şekilde “kamuya mal olmuş kişi” konumunda olan başvuru sahibinin, resmî görevleri ile ilgili olanlar dışında günlük hayatından kareler gösterse dahi, kamuya açık alanlarda çekilmiş olan fotoğraflarının yayımlanmasına müsamaha göstermek zorunda olduğunu düşünmektedir. Mahkeme bu bağlamda, basın özgürlüğüne ve kamunun, böylesi bir kişinin genel anlamda halka açık yerlerde nasıl davrandığını bilmeye yönelik meşru çıkarına göndermede bulunmuştur.

İfade özgürlüğü her ne kadar fotoğrafların basılmasını kapsayacak şekilde geniş tutulmuşsa da söz konusu fotoğraflar “fikirlerin” değil, bir bireyin kişisel ve hatta mahrem “bilgilerini” içeren görüntülerin yayılması ile ilgili olduğu için başkalarının hakları ve itibarı özellikle önem arz etmektedir. Paparazzi fotoğrafları genellikle sürekli taciz ortamında çekilmekte ve söz konusu kişide, özel hayatına müdahale edildiğine hatta kendisine eziyet edildiğine dair güçlü duygular uyandırmaktadır. 8 ve 10. maddeler arasında dengeyi kurmadaki belirleyici faktör, çıkan fotoğraf ve haberlerin kamu çıkarı tartışmalarına ne derecede katkı yaptığıdır. Kamunun, başvuru sahibinin, özel yerlerin dışında görülmüş olsa bile, nerede olduğunu veya özel hayatında genel anlamda nasıl davrandığını bilmekte herhangi bir meşru çıkarı yoktur. Ünlü kişiler dâhil olmak üzere herkesin, özel hayatının korunmasına yönelik “meşru bir beklentisi” vardır. Dolayısıyla 8. madde ihlal edilmiştir.

- Von Hannover – Almanya (No. 2)[BD] (Başvuru No. 40660/08 ve 60641/08, 07/02/2012)

2002 ile 2004 yılları arasında, Alman dergileri “Frau im Spiegel” ve “Frau Aktuell”, başvuru sahibi olan Monako Prensesi Caroline ile kocasının, St Moritz ve Zürs’te yaptıkları kayak tatillerinde görüntüledikleri bir dizi fotoğrafı yayımlamıştır. “Frau im Spiegel” dergisinde yayımlanan üç fotoğraftan biri, o zaman Monako’nun başında bulunan Prenses Caroline’in babası Prens III. Rainier’in kötü sağlık durumundan bahseden bir yazı ile birlikte yayımlanmıştır (“ilk fotoğraf”). “Frau Aktuell” dergisinde yer alan fotoğraf da neredeyse aynıdır ve benzer bir yazıyla birlikte yayımlanmıştır.

26 Şubat 2008’de, Federal Anayasa Mahkemesi, Federal Yüksek Mahkemesinin, Prenses Caroline’in talebi neticesinde ilk fotoğrafın “Frau im Spiegel” dergisi tarafından daha fazla yayımlanmasını engelleyecek bir ihtiyati tedbir kararı verilmesini reddetme kararını onaylamıştır. Mahkeme bu kararını, söz konusu fotoğrafın bilgi değerinin, fotoğrafa eşlik eden yazı bağlamında değerlendirilmesi gerekçesiyle vermiştir. İkinci fotoğrafla ilgili olarak ise ne fotoğrafın kendisi ne de yayımlanan yazı, genel kamu çıkarı ile veya günümüz toplumu ile ilgili bulunmuştur. Yayımlanan bilgiler tamamen Prenses Caroline’in özel hayatına odaklanmakta ve sadece eğlence amacına hizmet etmektedir. Üçüncü fotoğrafta ise yayımlanan yazı her ne kadar kamu çıkarını ilgilendiren, günümüz toplumuyla ilgili bir olaya göndermede bulunsada (Monako’daki Gül Balosu), fotoğrafla olay arasında herhangi bir bağ yoktur. Bu fotoğraflar ancak başvuru sahibinin rızası ile basılabilir. Fakat ilk fotoğrafla ilgili olarak; bir taraftan kamu çıkarı tartışmalarına katkıda bulunacak herhangi bir bilgi içermezken diğer taraftan bu durum, fotoğrafa eşlik eden yazı için geçerli değildir. Prens Rainier’i etkileyen hastalık kamuyu ilgilendiren bir mevzudur. Buna göre basının, prensin çocuklarının, aile dayanışmasına yönelik yükümlülükleri ile tatile çıkma isteği gibi özel hayatlarındaki meşru ihtiyaçlarını nasıl bağdaştırdıklarına

MATERYAL NO. 13 ÖZEL HAYAT VE KAMUYA MAL OLMUŞ KİŞİ KAVRAMLARI

dair haber yapma hakkı vardır. Bu açıdan bakıldığında söz konusu fotoğrafın, yazıda anlatılan olayla yeterince yakın bir ilgisi vardır.

Başvuru sahibinin, "Frau Aktuell" dergisine karşı ayrıca talep ettiği ihtiyati tedbir kararı da benzer gerekçelerle 6 Mart 2007 tarihinde Alman Federal Yüksek Mahkemesi tarafından geri çevrilmiştir. Başvuru sahipleri, 8. maddedeki haklarının ihlal edildiği iddiasıyla AİHM'ye başvurmuşlardır.

Alman mahkemelerinin ilk Von Hannover kararından sonraki yaklaşım değişikliğini dikkate alarak ve çakışan çıkarların dengelenmesinde ulusal mahkemelerin elinde bulunan takdir yetkisinin sınırları doğrultusunda, Mahkeme, 8. maddenin ihlal edilmediğine karar vermiştir. Mahkeme, yerel mahkemeler için, 8 ve 10. maddelerde yer alan haklar arasında denge kurarken dikkate alacakları beş kriter belirlemiştir:

(1) Söz konusu bilginin kamu yararı içeren bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı

Dikkate alınması gereken ilk ve asıl kriter, fotoğrafların veya yazıların kamu yararı içeren bir tartışma konusuna olan katkısıdır. Kamu yararı mevzusunun tanımı, davanın koşullarına bağlıdır ve siyasi konular veya suçlarla sınırlı olmayıp spor veya performans sanatçılarıyla ilgili yayınları da içerir.

Alman mahkemelerinin, fotoğrafların bilgi değerini, eşlik eden yazılar ışığında değerlendirmesi, Sözleşme kapsamında eleştirilemez. Fotoğraflarla yazıda anlatılan olay arasında yeteri derecede yakın bir ilişki bulunmuştur.

Bu bağlamda Mahkeme, Alman mahkemelerinin başvuru sahiplerini benzer durumlarda gösteren diğer iki fotoğrafın yayımlanmasını yasaklayan ihtiyati tedbir kararını, sadece eğlence amacıyla yayımlandıkları gerekçesiyle onayladığının altını çizmiştir. Mahkeme, söz konusu fotoğrafların, Prens Rainier'in hastalığı ile ilgili eşlik eden haberin ışığında değerlendirildiğinde, kamu yararını içeren bir konuya, bir nebze de olsa, katkıda bulunduğunu kabul etmiştir.

Başvuru sahiplerinin, medyanın, günümüz toplumunda yer alan her olayı fotoğraflarının basılmasını haklı gösterecek bir bahane olarak kullanacağını öne sürmesi üzerine Mahkeme, gelecekteki yayınların uygunluğuna dair karar vermek gibi bir görevi olmadığını belirtmiştir. Ancak buna karşın, Federal Anayasa Mahkemesinin, herhangi bir haberin, sadece önemli bir kişinin fotoğrafının yayımlanması için bir bahane olarak kullanılması durumunda, kamuoyu oluşturmaya yönelik bir katkının veya medyanın 10. maddeden kaynaklı haklarının geçerli olmasına imkân sağlayacak gerekçenin oluşmayacağına dair yaptığı uyarıyı uygun bulmuştur.

(2) Mahkeme, kamuya mal olmuş kişilerin, özel hayatlarının sıradan bireylerle aynı derecede korunmasını isteme hakları olduğunu iddia edemeyeceklerine dair içtihadını yinelemek suretiyle, ilk başvuru sahibinin Monako Prensiği adına resmî işlevler üstlenip üstlenmediği ve bu işlevleri ne dereceye kadar üstlendiği sorusundan bağımsız olarak, tanınmış kişiler oldukları su götürmez bir gerçek olan başvuru sahiplerinin sıradan özel şahıslar olduklarının iddia edilemeyeceğini öne sürmüştür. Başvuru sahipleri açık ve net bir şekilde kamuya mal olmuş kişilerdir.

(3) İlgili kişinin önceki davranışları

Her ne kadar önceki davranışlar incelenecek olsa da, daha önceki durumlarda basınla iş birliğine gidilmiş olması gerçeği başlı başına, taraflardan birinin söz konusu fotoğrafın yayımlanması karşısında tüm korunmadan mahrum bırakılması için bir argüman olarak kullanılamaz. Ancak Mahkeme, başvuru sahiplerinin, özel hayatlarını sürekli olarak basının müdahalesinden koruma yönünde iddia ettikleri çabalarını dikkate almamıştır.

(4) Yayının içeriği, şekli ve sonuçları

Fotoğrafın veya yazının yayımlanma şekli, söz konusu kişinin burada nasıl temsil edildiği ve haberin yayılma boyutları önemli faktörler olabilir. Eldeki bilgiler doğrultusunda Mahkeme sadece, başvuru sahiplerinin St Moritz'de bir sokağın ortasında görüntülendikleri fotoğrafların başlı başına yasaklanmalarını haklı çıkaracak boyutta rahatsız edici olmadığını ifade etmiştir.

(5) Fotoğrafların çekildiği koşullar

Fotoğrafı çekilen kişinin fotoğrafların çekilmesine ve sonrasında yayımlanmasına izin verip vermemesi veya bunun, bilgileri dışında veya hileyle yapılmış olup olmaması değerlendirilmesi gereken diğer hususlardır. Söz konusu müdahalenin doğası veya ciddiyeti ve ilgili şahıslar açısından sonuçları dikkate alınmalıdır.

Başvuru sahipleri, söz konusu fotoğrafların genel anlamda kendilerinin taciz edilerek çekildiğini iddia etmişler fakat yerel mahkemeler nezdinde olumsuz koşullara dair spesifik bir delil gösterememişlerdir. Bu eksiklik dikkate alındığında ve fotoğrafların çekildiği koşulların değerlendirilmesi açısından Alman içtihadında mevcut bulunan hüküm doğrultusunda, söz konusu faktörün, Mahkeme tarafından daha fazla incelenmesine gerek duyulmamıştır.

MATERYAL NO. 14

1. Yazının içeriği internetten kaldırılabilir veya internete erişim engellenebilir mi? Böyle bir müdahale orantılı olur mu?
2. Yazının sadece politikacı ile manken arasındaki ilişki ile ilgili olan kısmının ve fotoğrafın kaldırılması orantılı olur mu? Mankenin şikâyeti ve politikacı açısından durum sizce nasıldır?
3. İnternette başka ne gibi düzeltme yolları öngörülebilir? Yerel mahkeme yazının hakaret içerdiğine karar verdiğinde söz konusu yazı hakkında ne yapılmalıdır? Örneğın, ihtilaf konusu yazıya, haberle ilgili bir hakaret davasının sürmekte olduğuna dair bir açıklama eklenmesi düşünülebilir mi?
4. Tartışmalı yazı başka internet mecralarında da yayımlandıysa ne tür bir karar alınmalıdır?

1. AİHM'nin ifade özgürlüğü ile ilgili genel ilkesinin internet için uygulanması

Pravoye Delo ve Shtekel'in Yayın Kurulu – Ukrayna Davası'nın kararında (Başvuru No. 33014/05), AİHM ilk kez, Sözleşme'nin 10. maddesinin, gazetecilerin internetteki ifade özgürlüğünün etkin bir şekilde korunmasını sağlamak için uygun bir düzenleyici çerçeve oluşturmaları yönünde Devletlere pozitif bir yükümlülük getirdiği şeklinde yorumlanması gerektiğini kabul etmiştir. O zamandan bu yana Mahkeme, 10. madde ile ilişkili içtihadattan kaynaklanan genel ilkeleri on-line yayınlar için de uygulamıştır (*Renaud – Fransa Davası*, Başvuru No. 13290/07). İnternette yayımlanan bilgilerin gazeteciler tarafından tekrar kullanılması ile ilgili özel kurallar da geliştirilmiştir (*Pravoye Delo ve Shtekel'in Yayın Kurulu – Ukrayna Davası*, Başvuru No. 33014/05).

2. Bir hak olarak internete erişim

Ahmet Yıldırım – Türkiye (Başvuru No. 3111/10) ile *Akdeniz – Türkiye* [Kabul edilebilirlik kararı], (Başvuru No. 20877/10) *Davalarında* AİHM, internete erişimin ifade özgürlüğünün teminatının bir parçası olduğu kararına varmıştır. İlk dava, Atatürk'ün anısına hakaret ettiği gerekçesiyle ceza davası açılan bir internet sitesine yer sağlayan Google sitelerine erişimin tamamen engellenmesi yönündeki bir mahkeme kararı ile ilgilidir. Söz konusu kararın bir sonucu olarak adı geçen servisin sunuculuğunu yaptığı diğer tüm sitelere de erişim engellenmiş ve başvuru Ahmet Yıldırım da sahibi olduğu siteye erişememiştir.

Anayasa Mahkemesi de AİHM içtihadı doğrultusunda, 29 Mayıs 2014 tarihli Kararı ile Twitter'a erişim yasağı ve bunun Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na uygun olmaması durumu ile ilgili bir ihlal kararına varmıştır.

Öte yandan AİHM, yakın bir zamanda mahkûmların internette belirli sitelere erişiminin engellenmesi ile ilgili de bir ihlal kararı vermiştir (*Kalda – Estonya Davası*, Başvuru No. 17429/10).

3. Özel hayatın gizliliği ve internet

- *İnternette yayımlanacak bilginin ilgili kişiye önceden bildirilmesi gerekir mi?*

Bir ön bildirim gerekliliğinin olması, en dikkatli denetimin yapılmasını gerektiren siyasi haber yapma alanını ve gazetecilik faaliyetini hiç şüphesiz etkileyecektir. *Mosley – Birleşik Krallık Davası*'nda (Başvuru No. 48009/08) bu durum incelenmiştir. Ön bildirim gerekliliğinin uygulamada nasıl işe yarayacağına dair mevzuatta bir açıklığın olmaması, kamu yararı istisnasının olması gerekliliği de göz önüne alınacak olursa, gazetecilik faaliyeti üzerinde caydırıcı bir etkiye yol açabilir; bu da özellikle ceza yaptırımları yoluyla uygulanacaksa, ifade özgürlüğünün ihlaline sebebiyet verebilir. Bu nedenle, AİHM bu davada, özel hayat ile ifade özgürlüğü gereklilikleri arasında denge kurma konusunda Devletlere tanınan takdir yetkisinin geniş olduğunu göz önüne alarak, Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edilmediği kanaatine varmıştır.

- *Devletin pozitif yükümlülükleri – özellikle de özel hayatın gizliliğinin korunmasını sağlayan mevzuatın uygunluğu*

K. U. – Finlandiya (Başvuru No. 2872/02) *Davası*'nda, internette küçük bir çocuğa ait profil açılması ve fotoğraflarının yayımlanarak çocuğun pedofili eğilimli kişilerin hedefi hâline getirilmesi ile ilgili ola-

MATERYAL NO. 15 KAVRAMSAL ÇERÇEVE

rak AİHM, davalı devletin yasal mevzuatında, internet ortamında failerin bulunmasını kolaylaştıracak tedbirlerde eksiklik olması sebebiyle pozitif yükümlülüklerin ihlal edildiğine karar vermiştir. Daha detaylı bir anlatımla, başvuru sahibinin pratikte ve etkin bir şekilde korunması, failin yani ilanı koyan kişinin tespit edilmesi ve hakkında dava açılmasına yönelik etkili adımların atılmasını gerektirmiştir. Söz konusu davada bu türden bir koruma sağlanmamıştır. Ağır basan gizlilik gerekliliğinden dolayı etkili bir soruşturma hiçbir zaman başlatılamamıştır. Her ne kadar ifade özgürlüğü ve yazışmaların gizliliği başlıca dikkate alınacak hususlar olsa da ve telekomünikasyon ve internet hizmetleri kullanıcılarının, kendi özel hayatlarının gizliliği ve ifade özgürlüklerine saygı gösterileceğine dair bir teminatlarının olması gerekse de, böylesi bir teminat mutlak olamaz. Kamu düzeninin korunması, suçun önlenmesi veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması gibi diğer meşru zaruretler karşısında bazen sınırlamalar getirilmelidir. Böylesi bir çerçevenin sağlanması kanun koyucuların pozitif yükümlülüğüdür.

4. İnternet arşivlerinin saklanması ile ilgili sorumluluk

İnternet halkın habere erişimini iyileştirmede ve genel anlamda bilginin yayılmasının kolaylaştırılmasında önemli bir rol oynamaktadır. AİHM *Times Newspapers No. 1 ve 2* (Başvuru No. 3002/03 ve 23676/03) *Davalarında*, bir gazetenin, arşivlerinde yer tutan bir yazı ile ilgili olarak bir hakaret davasını kaybetmesi hâlinde, internet sitesinde söz konusu yazının hakaret davasına konu olduğunu belirten uygun bir açıklama eklemek zorunda olduğuna kanaat getirmiştir. Basın, arşiv tutarak son derece değerli bir rol üstlenmektedir ve iftira davalarında öngörülen sınırlama süresi, davacıların çabuk harekete geçmesini amaçlamaktadır. Ancak yerel mahkeme bütün yazıların hep birlikte kaldırılmasını tavsiye etmemiştir ve gazetenin aynı yazıyla ilgili olarak iftira davasının açıldığını hâlihazırda duyurduğu bir durumda, arşivlerinde de böylesi bir bildirimde bulunma yükümlülüğü 10. madde gereği orantısız bir müdahale değildir. Vakıalarda daimî (sürekli) sorumluluk konusu gündeme gelmemiştir fakat ciddi bir zaman aşımı sonrasında bir gazeteye karşı açılan iftira davası, istisnai durumlar dışında, 10. madde kapsamında basın özgürlüğüne orantısız müdahaleye yol açabilir.

Bu davalarda incelendiği üzere, Sözleşme'nin 8. maddesi uyarınca ne Mahkemenin ne de basının, yazıları silmek veya yayımlanan içeriklerini, söz konusu içerik birilerinin haklarını ihlal etse dahi, internetten kaldırmak suretiyle tarihi yeniden yazmak gibi bir görevi vardır. İnternet arşivleri 10. madde kapsamındaki ifade özgürlüğü ile koruma altındadır. AİHM; internet arşivlerinin, haber ve bilginin korunması ve söz konusu haber ve bilgilerin erişilebilir olmasına önemli bir katkıda bulunduğunu vurgulamıştır. Bu türden arşivler, özellikle halkın erişimine kolay bir şekilde açık olduğu ve genelde ücretsiz olduğu düşünüldüğünde, eğitim ve araştırma açısından önemli bir kaynaktır. Her ne kadar demokrasilerde medyanın başlıca görevi "bekçi" rolünü üstlenmek olsa da ikinci bir işlevi daha vardır; o da daha önce yayımlanmış olan haber makalelerini saklamak ve söz konusu haber makalelerinin kamu arşivlerine açık olmasını sağlamaktır. İnternet arşivlerinin tutulması bahsedilen bu işlevin son derece önemli bir boyutudur.

İnternet ortamından bir içeriğin kaldırılmasının ulusal mahkeme tarafından reddine ilişkin bir başvuruda AİHM (Smolczewski ve Węgrzynowski – Polonya Davası, Başvuru No. 33846/07), aynı zamanda internet arşivi olan bir medya kuruluşuna, basılı yayınındaki herhangi bir yazıyla ilgili bir atıf veya düzeltme varsa bunu internet yayınında da uygun bir atıf veya düzeltme yoluyla yapmasına hükmedilmesinin, başlı başına orantısız olmadığına karar vermiştir. Sonuç olarak AİHM bu tartışma ile ilgili olarak, söz konusu yazıya mahkeme kararına ilişkin bir referans eklenmesinin uygun olacağına atıfta bulunmuştur.

Delfi, Estonya'daki en büyük haber portallerinden biridir. Okuyucular haberlere yorum yazabilir, buna rağmen Delfi, yasa dışı içeriği sınırlama ayrıca filtreleme, uyarma ve kapatma politikalarına göre işlemektedir. Delfi buz yollarıyla ilgili bir haber yayımlamıştır; haber dengeli kabul edilmiş ve ortalamasının üzerinde yorum almıştır. Yorumların bazıları, L olarak tanınan kişiye yöneltilmiş tehditler dâhil, saldırı niteliğinde ifadeler içermektedir. Birkaç hafta sonra L, yirmi yorumun silinmesini ve kendisine tazminat ödenmesini talep etmiştir. Delfi, yorumları aynı gün kaldırmış ancak tazminat ödemeyi reddetmiştir. Daha sonra mesele mahkemeye taşınmıştır ve L'ye ilk talebinden daha az miktarda da olsa, tazminat verilmesine hükmedilmiştir. Delfi'nin yansız bir aracı olma ve bu nedenle de e-ticaret kapsamındaki yükümlülüklerden muaf olma talebi reddedilmiştir.

MATERYAL NO. 17

I. Olay

(AİHM *Najafli – Azerbaycan Davası* esas alınmıştır.)

Başvurucu Ramiz Huseyn oğlu Najafli 1967 yılında doğmuş bir Azerbaycan vatandaşıdır ve Bakü'de (Azerbaycan) yaşamaktadır. Najafli, *Boz Qurd* adındaki bir gazetede gazeteci ve başeditördür. 9 Ekim 2005 tarihinde muhalefet partisinin Bakü'de düzenlediği izinsiz gösteriyi haber yapmak üzere görevlendirilir. Gösterinin polis tarafından dağıtılması sırasında, başvurucu ve meslektaşları dövülür ve çeşitli yerlerinden yaralanırlar. Başvurucunun ifadesine göre, kendisi polisler gazetesini söylemiş ve durmalarını istemiştir. Daha sonra kafasına darbe almış ve dövülmesinin ardından bilincini kaybetmiştir. Aynı gün hastaneye götürülür. 26 Ekim 2005 tarihinde, kapalı kranioserebral travma (beyin travması), beyin sarsıntısı ve başının üst kısmında yumuşak doku hasarı tanısının yer aldığı bir doktor raporu alır. Söz konusu polis memurlarına karşı 9 Kasım 2005'te Sabail Bölge Emniyeti tarafından ceza davası açılmış ve dava buradan da Sabail Bölge Savcılığına gönderilmiştir -dava türü değişmiş ve gazetecinin yasaya uygun mesleki faaliyetlerinin engellenmesi şeklinde nitelendirilmiştir. 12 Ocak 2006'da ifadesi alınan Najafli gösteriyi izlerken bir grup polis memurunun kendisini copla dövdüğünü söylemiştir. Ayrıca Bakü Çevik Kuvvet amirinin (A. V.) de olay yerinde bulunduğunu gösteren fotoğrafı sunmuştur. Olaya tanık olan diğer iki gazeteci de Najafli'nin ifadesini doğrulamıştır. Hükümete göre olay yeri inceleme, adli tıp incelemesi talimatı vermiştir. Ancak Mahkeme bu anlamda destekleyici herhangi bir delil almamıştır, başvurucu ise bu kararın kendisine bildirilmediğini iddia etmiştir. 9 Mart 2006'da, A. V.'nin Najafli'nin dövülmesi olayına karıştığını inkâr etmesi üzerine, Sabail Bölge Savcılığı olayın faileri bulunana kadar ceza davasını durdurma kararı almıştır. Başvurucu soruşturmanın durdurulmasına dair şikâyetinde bulunmuştur. İtirazı 13 Haziran 2006'da reddedilmiştir. Najafli'nin tazminat talebiyle açtığı hukuk davası da davalıyı saptayamadığı için reddedilmiştir.

II. Olay

... isimli şahıs ... gazetesinde gazeteci olarak çalışmaktadır. ... köyünde ailesini ziyaret ettiği sırada, ... adındaki memurun emriyle jandarmalar tarafından köy korucularını tehdit etmesi şüphesiyle tutuklanır ve ... Jandarma Karakolu'na götürülür. Gazeteci, gözaltında tutulduğu süre boyunca sıfırın altındaki sıcaklıkta ışık, yatak ve battaniye olmayan bir hücrede tutulduğunu ve kendisine sadece ekme ve su verildiğini iddia eder. Ayrıca, gözleri bağlı şekilde tutulduğunu söyler. Memur ... dâhil olmak üzere, hücrelerinde jandarmalar tarafından saldırıya uğradığını iddia eder. Bir gece üç erkek kardeşinin hücrelerine girip kendisine ekstra kıyafetler vermelerine izin verilmese soğuktan ölmüş olacağını ifade eder. Daha sonra başvuru sahibi ... İlçe Jandarma Karakolu'na götürülür. Aynı gün serbest bırakılır. ...'te, itiraf ifadesi altına imza atmaya zorlamak amacıyla soğuk su, elektrik şoku ve dayak yoluyla işkence gördüğünü iddia eder. İlçe jandarma komutanı ...'in, bölgeye tekrar gelmesi hâlinde kendisini öldürmekle tehdit ettiği iddiasında bulunur.

III. Olay

7 Ekim 2006 tarihinde, ... gazetesinde haberci olarak çalışan ayrıca X ülkesinin en saygın araştırmacı gazetecilerinden biri olan ..., Moskova'nın merkezindeki apartman dairesinde ölü olarak bulunuyor. Basında muhtemelen kiralık katil tarafından öldürüldüğüne dair haberler çıkıyor.

9 Haziran 2014'te bazı yakalamalar, salıvermeler ve yeniden yargılamaları takiben Moskova'daki en yüksek ceza mahkemesi gazetecinin katledilmesi ile ilişkili beş kişiye hapis cezası veriyor. ...'yı öldüren çeteyi kuran iki kişiye de müebbet hapis cezası veriyor.

Ancak, dava hâlâ tam olarak çözümlenemiyor çünkü hüküm giyen kişilerin başkasının emri ile araştırmacı gazeteciyi susturmak üzere kiralanmış katiller olduğuna dair güçlü ibarelerin mevcut olduğunu müdafî avukatı ileri sürüyor. Soruşturma, cinayeti kimin azmettirdiğini ve cinayetin nedenini hâlen ortaya çıkaramıyor.

..., X ülkesindeki bir bölgede insan hakları ihlallerine ilişkin olayları yazıyordu ve ülkenin Cumhurbaşkanı ve hükûmetini bölgedeki politikalarından dolayı eleştirmesi ile tanınıyordu.

... suikastının onuncu yılında, birçok insan hakları örgütü bu davayı devam eden cezasızlık davası olarak gördüklerini belirtiyorlar. Hükûmeti, onun vahşice ölümünden sorumlu olan tüm failleri açık ve şeffaf bir yargı süreci vasıtasıyla adalete teslim etmeye çağırıyorlar. Ayrıca ülkede gazetecilere karşı işlenen tüm suçlar için cezasızlığın sona erdirilmesi amacıyla yenilenmiş ve kararlı tedbirler alınmasını istiyorlar.

MATERYAL NO. 18 ETKİN BİR SORUŞTURMADA OLMASI GEREKEN BAŞLICA ÖZELLİKLER

- (i) Yetkililer, konudan haberdar olduktan sonra kendileri resen harekete geçmelidir (Diğer bir deyişle yakın akrabasının soruşturma başlatma yönünde girişimi gerekmemelidir.).
- (ii) Soruşturma olaylara karışanlardan bağımsız olmalıdır.
- (iii) Soruşturma, kullanılan gücün gerekçelendirilip gerekçelendirilmediğini tespit edebilecek ve sorumluların belirlenerek cezalandırılmasını sağlayacak şekilde etkin olmalıdır. Olay ile ilgili delillerin korunmasına yönelik makul tüm adımlar yetkililerce atılmış olmalıdır. Soruşturmada, ister doğrudan suç işleyenler ister suç emri veren veya suçu organize edenler olsun sorumluların veya ölüm nedeninin tespit edilebilmesini tehlikeye atabilecek her türlü yetersizlik bu standardın uygulanmasını riske sokacaktır.
- (iv) Soruşturma makul sürede ve hızda yürütülmelidir.
- (v) Şikâyet sahibi soruşturma usulüne etkin şekilde erişebilmelidir.
- (vi) Uygulamada, yürütülecek soruşturmanın güvenilirliğinin sağlanması için, yetkili makamların hukukun üstünlüğüne riayet etmeleri konusunda kamu güveninin idamesi ve yasa dışı eylemlerde her türlü gizli anlaşmanın veya bu tür eylemlerin hoş görülmesinin önlenmesi açısından yeterli olacak şekilde soruşturmada kamu denetimi unsuru bulunması gerekmektedir.

... Cumhuriyet Başsavcılığı mahkememize açmış olduğu .... tarih ve 2007/... Esas sayılı iddianamesi ile sanığın internette yayımladığı "Kürşad Hareketi, Herkes Durduğu Yerden Bakıyor ve Askerlik" başlıklı yazılarında Devlet'in Askerî Teşkilatını Alenen Aşağılayarak halkı askerlikten soğuttuğunu beyan ederek sanığın eylemine uyan TCK'nın 301/2, 318/1-2,53 maddeleri uyarınca 3 kez cezalandırılmasına karar verilmesini talep ve iddia etmiştir.

SANIK SAVUNMASINDA; "Kürşad Hareketi" başlıklı yazının kendisine ait olmadığını, bu yazıyı kendisinin yayımlamadığını, buna ilişkin emniyet müdürlüğü yazısının dosyada mevcut olduğu, diğer iki yazının ise kendisine ait olduğunu, söz konusu yazının farklı tarihlerde farklı sitelerde yayımlandığını, yazının içeriğinin aynı olduğunu, amacının orduyu eleştirmek değil ordunun yapılanması hakkında görüşlerini belirtmek olduğunu, suç işleme kastı bulunmadığını, beyan etmiştir.

DELİLLER VE DEĞERLENDİRİLMESİ:

Dosya arasında bulunan ve internette yayımlanan "Herkes Durduğu Yerden Bakıyor" ve "Askerlik, Askerlik E. Kaya" başlıklı yazılarda, sanık, askerlikle ilgili görüşlerini açıkladıktan sonra, üst teğmenin asker olan öğretmen, kaymakam ve hâkime seslenerek gözdağı verircesine "Öğrenci, sivil hayattaki rütbeni unut." diye seslendiğini; generalin "Bu memleketin tapusu, kimse unutmasın, jandarmanın elindedir." dediğini; yüzbaşının "Çok ileri gitmeyin eğitim zayıyatı olabilirsiniz." dediğini; askerlikte kiminin ayakka-bı boyattığını kiminin ordu evinde garsonluk yaptığını kiminin emir eri kiminin yat-kalk, yat-uyu şeklinde vakit öldürdüğünü; askerlerin görevlerinin dış tehditleri ürkütme, savurmak olmasına rağmen ülkemizde daha çok iç müdahale hevesinin kabarık olduğunu, beyan etmiştir.

Yukarıda incelenen yazıların içeriğinden de anlaşılacağı üzere sanığın aleni bir şekilde Devlet'in askerî şahsiyetini tahkir ettiği ve kişileri askerlik hizmetinden soğuttuğu anlaşıldığından sanığın cezalandırılmasına karar vermek gerekmiştir.

Sanık hakkında her ne kadar 3 kez cezalandırılması talep edilmiş ise de sanığın aynı mahiyetteki yazılarının farklı sitelerde yayımlandığı, "Kürşad Hareketi" isimli yazının ise sanığa ait olmadığı, sanığın eyleminin tek olduğu anlaşıldığından sanığın 3 kez cezalandırılması talebinin reddine karar vermek gerekmiştir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle sanığın müsnet suçları işlediği yolunda mahkememizce tam bir vicdani kanaat olduğundan sanığın cezalandırılmasına karar vermek gerekmiş ve aşağıda yazılı olduğu şekilde hüküm kurulmuştur.

HÜKÜM: Yukarıda açıklanan nedenlerle;

1- Sanığın üzerine atılı bulunan Devlet'in Askerî Teşkilatını Alenen Aşağılama suçundan eylemine uyan TCK'nın 301/2 maddesi gereğince suçun işleniş biçimi, suçun işlenmesinde kullanılan araçlar, suç konusunun önem ve değeri, meydana gelen zarar ve tehlikenin ağırlığı, failin güttüğü amaç ve saik göz önünde bulundurulurak taktiren **6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına, (...)**

MATERYAL NO.20 İYİ GEREKÇELİ KARAR ÖRNEĞİ

T.C.
YARGITAY
4. Hukuk Dairesi

ESAS NO : 2013/13737
KARAR NO : 2014/8708
YARGITAY İLAMI

MAHKEMESİ : ...
TARİHİ : 28/05/2013
NUMARASI : ...
DAVACI : ... vekili Avukat ...
DAVALI : 1- ... 2-... Basın Yayın AŞ 3-... yardımcı vekili Avukat ...

Davacı ... vekili Avukat ... tarafından, davalılar ... vd. aleyhine 05/09/2011 tarihinde verilen dilekçe ile manevi tazminat istenmesi üzerine mahkemece yapılan yargılama sonunda; davanın kısmen kabulüne dair verilen 28/05/2013 tarihli kararın Yargıtayca incelenmesi davalılar vekili tarafından süresi içinde istenilmekle temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten sonra tetkik hâkimi tarafından hazırlanan rapor ile dosya içerisindeki kâğıtlar incelenerek gereği görüşüldü.

Dava, basın yolu ile kişilik haklarına saldırı nedeniyle uğranılan manevi zararın ödetilmesi istemine ilişkindir. Mahkemece, davanın kısmen kabulüne karar verilmiş; hüküm, davalılar tarafından temyiz edilmiştir.

Davacı, on yıldan fazla bir zamandır ... Sanayi Odası başkanlığını yaptığını, ... tarihli seçimlerde milletvekili adayı olduğunu ve ... dönem milletvekili olarak seçildiğini, adaylık süreci ve sonrasında, davalılardan ... tarafından ... Gazetesi'nde yazılan yazılar ile kendisine hakarete bulunulduğunu ve kişilik haklarının saldırıya uğradığını belirterek manevi tazminat istemiştir.

Davalılar, davanın reddedilmesi gerektiğini savunmuştur.

Uyuşmazlık, siyasi bir kişi olan davacı hakkında, "Zübük", "Özgümüş'ten Zübük Davası", "Özgümüş Zübükte İsrarlı", "Zübük'ün Havası Söndü" başlıkları ile yazılan köşe yazılarının ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği noktasında toplanmaktadır.

Tarafı olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesinde ifade özgürlüğü;

"1. Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ulusal sınırlarla kısıtlanmaksızın, bir görüşe sahip olma, haber ve düşünceleri elde etme ve bunları yayma özgürlüğünü de içerir. Bu madde Devletin, radyo yayıncılığını, televizyon ve sinema işletmeciliğini izne bağlamasına engel değildir.

2. Bu özgürlükleri kullanırken ödev ve sorumluluk içinde hareket edilmesi gerektiğinden, ulusal güvenlik, ülke bütünlüğü veya kamu güvenliği, suçun veya düzensizliğin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması, başkalarının şeref ve haklarının korunması, gizli bilgilerin açığa vurulmasının önlenmesi, yargı organının otorite ve tarafsızlığının korunması amacıyla, demokratik bir toplumda gerekli bulunan ve hukukun öngördüğü formalitelere, şartlara, yasaklara ve yaptırımlara tabi tutulabilir" şeklinde tanımlanmıştır.

Liegens v. Avusturya, Feldek v. Slovakya, Oberschlick v. Avusturya Davalarında siyasi kişilere yönelik kullanılan ifadeleri değerlendiren Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi;

Liegens v. Avusturya (Başvuru No. 9815/82) *Davası*'nda;

Eski başbakan ... ile seçimlerden birinci çıkan siyasi parti başkanı arasında birtakım olayların yaşandığı, basına yansıyan bir kısım açıklamaların bulunduğu ayrıca 2. Dünya Savaşı sırasında Rusya'daki Alman hattının ötesine geçerek sivilleri katlettiği iddia olunan ilk SS Tugayında görev yapmakla suçlanan liberal parti başkanı ... ile koalisyon kurulması tartışmalarının yaşandığı bir sırada, gazeteci olan Liegens, "Profil" adlı Viyana dergisinde yayımlanan iki ayrı yazısında; o tarihte federal hükümetin başbakanına yönelik olarak "en adi fırsatçılık (adi oportünizm)", "ahlak dışılık" ve "şerefsizlik" biçiminde ifadeler kullanmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi; "... Sözleşme'nin 10 (1). fıkrasında güvence altına alınan ifade özgürlüğünün, demokratik toplumun ana temellerinden birini ve yine bu toplumun gelişmesi ve her bireyin kendini geliştirmesi için esaslı şartlarından birini oluşturduğunu hatırlatarak ifade özgürlüğünün, Sözleşme'nin 10 (2). fıkrasının sınırları içinde, sadece lehte olan veya muhalif sayılmayan veya ilgilenmeye değmez görülen 'haber' veya 'fikirler' için değil, ama aynı zamanda muhalif olan, çarpıcı gelen veya rahatsız eden haberler veya fikirler için de uygulandığını; bunun, çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gerekleri olduğu, bunlar olmaksızın 'demokratik toplum' olamayacağı (bk. *Handyside Kararı*, parag. 49),

Bir siyasetçiye yönelik eleştirilerin kabul edilebilir sınırları, özel bir şahsa yönelik eleştiri sınırına göre daha geniştir. Bir siyasetçi, özel şahıstan farklı olarak, her sözünü ve eylemini bilerek ve kaçınılmaz bir biçimde, gazetecilerin ve halkın yakın denetimine açar; bu nedenle daha geniş bir hoşgörü göstermek zorundadır. Hiç kuşku yok ki Sözleşme'nin 10 (2). fıkrası, başkalarının, yani bütün bireylerin itibarının korunmasına imkân verir; bu koruma, siyasetçileri şahsi sıfatları dışında hareket ettikleri zaman da içine alır. Ancak bu gibi durumlarda söz konusu korumanın gerekleri, siyasi meseleleri açık biçimde tartışmanın yararıyla bağlantılı olarak tartılmalıdır." gerekçesiyle kullanılan sözlerin ifade özgürlüğü kapsamında kaldığına karar vermiştir.

Feldek v. Slovakya (Başvuru No. 29032/95) *Davası*'nda;

...in bakan olmasından hemen sonra hakkında Nazi ordusunda SS birliklerinin üyesi olduğu konusunda makaleler yayımlanmış, "Faşist Geçmişli Bir Bakan Olmadan Daha Güzel Bir Slovakya Fotoğrafı" başlıklı makale kaleme alınmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, başvuranın açıklamalarının, tartışılmasında kamu yararı bulunan siyasi bir konuyla ve Slovakya'nın tarihiyle ilgili olduğunu ve Slovakya'nın gelecekteki demokratik gelişimini etkileyebileceği, açıklamanın kaynak içermemekle birlikte daha önce basında yer alan birtakım gerçeklere dayandığı, özgür siyasi tartışmanın teşvik edilmesinin demokratik bir toplumun niteliği olduğunu belirleyip kendisini gerek basın gerek kamunun yakın denetimine açmış olan politikacıların kendilerine karşı yapılan eleştirilerde diğer bireylere nazaran daha fazla hoşgörü göstermesi gerektiğini, vurgulayarak söz konusu makalenin ifade özgürlüğü kapsamında kaldığına karar vermiştir.

MATERYAL NO. 20 İYİ GEREKÇELİ KARAR ÖRNEĞİ

Oberschlick v. Avusturya (Başvuru No. 20834/92) Davası'nda;

Viyana'da yayımlanan "Forum" dergisinin editörü ve aynı zamanda gazeteci olan Oberschlick, Avusturya Liberal Demokrat Parti Genel Sekreteri'nin seçim konuşmaları sırasında "göçmen ailelerine yapılan aile yardımının yarıya indirilmesi gerektiğini" savunması üzerine konuşmayı ayrımcılığı ve suça teşviki savunma şeklinde nitelendirmiş, ayrıca bu siyasi lideri, Nazi düşüncelerini savunmakla suçlamış, başka kişilerle birlikte söz konusu siyasi lider hakkında koalisyon ortağı partinin genel sekreterine suç isnadında bulunarak bunu dergide yayımlamıştır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi; politikacının itibarının korunması ihtiyacının, siyasi konuların özgürce tartışılmasının sağlayacağı yararlar dengelenmek zorunda olduğuna işaret ederek, hoş görülebilir eleştiri sınırının bir politikacı söz konusu olduğunda, sade vatandaşa oranla daha geniş olduğunu, siyasetçilerin özellikle kamuya yaptıkları beyanları, şüpheli ve tartışmaya sebebiyet veren eleştiriler içerdiğinde daha geniş bir hoşgörü ortaya koymaları gerektiğini açıklayarak dergi yayınının ifade özgürlüğü kapsamında kaldığına karar vermiştir.

Davaya konu olaya gelince; ... seçimleri için davacının ...'den adaylık sürecinin yaşandığı bir dönemde, davalı, başlık ve içeriğinde zübük kelimesinin kullanıldığı birden fazla köşe yazısını kaleme almış; bu yazılarında "...'nin çakma ikinci sıra adayı ...", "namıdiğer ...'nin zübüğü", "süt dökmüş kedi" gibi ifadelerle yer vermiştir.

Mahkeme, belirtilen bu ifadelerin Basın Yasası'nın tanıdığı özgürlük sınırlarını aştığını, zübük kelimesinin toplumca bilindiği belirtilen anlamından hareketle, bu nitelendirmenin eleştiri kapsamı dışında kaldığını belirterek tazminata hükmetmiştir.

Davaya konu edilen köşe yazılarında; davacının siyasi tavrı ve adaylık sürecindeki tutum ve açıklamaları eleştirilerek davacının aday olarak gösterilmesinin ...'ye olumsuz yönde geri dönüşü olacağı şeklinde düşünce açıklamasında bulunulmuştur. Köşe yazılarının bütünü, yazıldığı zaman dilimi, hakkında konuşulan kişinin siyasi bir kişi olması ile yukarıda açıklanan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesi ve bunun uygulamasına yönelik Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararları gözetildiğinde açıklamaların ifade özgürlüğü kapsamında kaldığının ve "zübük" sözcüğünün de değer yargısı olduğunun kabulü gerekmektedir.

Şu hâlde, açıklanan nedenlerle davanın tümünden reddine karar verilmesi gerekirken yazılı biçimde kısmen kabul kararı verilmiş olması doğru değildir. Bu nedenle karar bozmayı gerektirmiştir.

SONUÇ: Temyiz edilen kararın yukarıda gösterilen nedenlerle BOZULMASINA, bozma nedenine göre davalıların diğer temyiz itirazlarının şimdilik incelenmesine yer olmadığına ve peşin alınan harcın istek hâlinde geri verilmesine 27/05/2014 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.

... isimli yazarımız ... isimli ulusal bir gazetede köşe yazarıdır. Gazetenin sahibi olduğu ... isimli yayınevinden bir kitabı basılmış fakat resmî olarak satışa sunulmamıştır. ..., gazetede ki köşesinden bir hafta içinde kitap tanıtımı ile ilgili üç yazı yazar.

Bunlardan birisinde "Ey İçişleri Bakanı kaçacak yerin yok! Ne yurt içinde ne de yurt dışında kimselerin yüzüne bakamayacaksın. Elçiliklerin ve yüksek mahkemelerin yanındaki teknoloji yüklü beyaz mini-büsleri ve yaptıklarını açıkladığımda..." diyor. Araçlardan dinlemeler yapıldığını ima ederek üç aracın plakalarının harf ve rakam guruplarından birer eksiğini yazarak yazısını bitirir. Yazı büyük yankı yapar; birkaç büyükelçi açıklama beklediklerine ilişkin basın bildirisini yayımlar.

İkinci yazısında emniyet teşkilatının şehirlerde mafya ile mücadelesinde seçici davrandığını, istediğine operasyon yaptığını istediğine yapmadığını ancak kendisinin seçici davranmayacağını emniyetin yaptığı, yapmadığı veya yapamadığı tüm operasyonları ve ayrıca polisin tüm gizli tekniklerini açıklayacağını yazar. Olacaklardan ve öleceklerden bu taraflı tutumu ile İçişleri Bakanı'nın sorumlu olacağını belirtir. Birkaç önemsiz ama gizli teknik bilgi verir ve "Bunlar buz dağının görünen yüzü, gerisi kitaptadır." diye yazar.

Son yazısında da "Bakan kork çünkü Allah'tan yakınında vatansever polisler var." diyerek bilgiyi yüksek makamdaki bir emniyet görevlisinden aldığını ima eder.

İçişleri Bakanı'nın şikâyeti üzerine savcı kitapevindeki kitapları toplar. Kitabın kaynaklarının yayınevinde olduğu düşünülerek yayınevindeki bilgisayara savcılık tarafından el konulur. Savcı, yazarın gazetede ki çalışma masasındaki materyallere el koyar ve mahkemeden de kitabın dağıtımının yasaklanmasını ister. Mahkeme ulusal güvenlik ve kamu düzeni endişesi yüzünden kitabın dağıtımının yasaklanmasına karar verir. Yayın yasağına rağmen ... adlı kitabın bazı bölümleri yayımlanır. Ayrıca yazarla ilgisi tespit edilemeyen kişisel internet bloglarında kitabın orijinal metni yayımlanır. Yazar tarafından bu bilgi yalanlanmadığı gibi doğrulanmaz da. Yazar hakkında ceza davası açılır.

Kitabın yazarı, dava sırasında kitap üzerinde çalışmaya başladığından bu yana telefon konuşmaları ve faturalarının polis tarafından kontrol edildiğini öğrenmiştir.

Gazetecilik kaynaklarının korunması

- Gazetecilik kaynaklarının korunması, bazı Sözleşme'ye Taraf Devletlerdeki kanun ve meslek etiği kurallarında yansıtıldığı ve gazetecilerin özgürlüğüne ilişkin çeşitli uluslararası belgelerde vurgulandığı üzere basın özgürlüğünün temel koşullarından birisidir (Shapovalov – Ukrayna Davası).
- Gazetecilerin kendi kaynaklarını koruma hakları Sözleşme'nin 10. maddesi ile koruma altına alınan "kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın bilgi ve görüşlerin alınması ve açıklanması" özgürlüğünün bir parçasıdır. Bu hak, basın özgürlüğünün mihenk taşıdır ve o olmadan bilgi kaynakları, kamuyu ilgilendiren konularda bilgilendirme yapmak konusunda basına yardımcı olmaktan vazgeçebilmektedir. Sonuç olarak, basının hayati derecede önemli kamu bekçiliği rolü tehlikeye girebilmekte ve basının kamuya eksiksiz, doğru ve güvenilir bilgi sunabilmesi olumsuz şekilde etkilenebilmektedir (Sanoma Uitgevers B. V. – Hollanda Büyük Daire Davası).
- Gazeteci kaynaklarının açıklanmasını gerektiren emirler, kamu yararına yönelik her şeyin üstünde bir gereklilikle gerekçelendirilmelidir. Sanoma Uitgevers B. V. – Hollanda Davası'nda AİHM, gazeteciler tarafından, başvuru sahibi şirketin sahip olduğu bir araba dergisi için çekilen yasa dışı sokak yarışı fotoğraflarını içeren bir CD-ROM'a polis tarafından el konulmasını değerlendirmiştir. El koymanın gerekçesi Ceza Muhakemesi Kanunu olmuştur; fakat iç hukukun kalitesi "kanunda öngörülmuş" olma testini geçecek kadar yeterli görülmemiştir. Mahkeme, gazetecilerin, haber kaynaklarını ifşa etmelerini gerektiren mahkeme emirlerinin bir hâkim veya başka bir bağımsız ve tarafsız karar verici makam tarafından inceleme garantisine tabi olması gerektiğini vurgulamıştır. Böylesi bir inceleme için şu gereklilikler söz konusudur:
  - (i) Söz konusu inceleme, yürütmeden ve haber kaynaklarının korunması ilkesinden daha ağır basan bir kamu çıkarı olması gerekliliğinin, ilgili bilginin verilmesinden önce var olup olmadığına karar verme ve eğer yoksa söz konusu kaynağın kimliğini ifşa edebilecek bilgiye gereksiz erişimi engelleme yetkisini haiz diğer ilgili taraflardan bağımsız bir kurum tarafından yapılmalıdır.
  - (ii) İncelemenin ancak, söz konusu kaynakları açığa çıkarabilecek malzemenin verilmesinin ardından yapılması, gizlilik hakkının özüne zarar verecektir.
  - (iii) Kaynağın ifşa edilmesini isteyen makamların argümanlarının düzgün bir şekilde değerlendirilebilmesi için, herhangi bir ifşada bulunmadan önce potansiyel riskler ve ilgili çıkarlar, ifşa edilmesi istenen materyaller göz önünde bulundurularak tartılmalıdır.
  - (iv) İnceleme, daha az müdahaleci bir tedbirin yeterli olup olmayacağı hususu da dâhil olmak üzere, açık ve net kriterler doğrultusunda yürütülmelidir.
  - (v) Hâkim veya başka bir yetkilinin, haber kaynaklarının, elde tutulan materyalde özellikli olarak isimleri geçsin veya geçmesin, söz konusu materyalin bildirilmesinin gazetecilerin kaynaklarının kimliğini tehlikeye atma yönünde ciddi bir risk oluşturması gerekçesiyle, açığa çıkmaktan korunması için, ifşa emri vermeyi reddetmesi veya sınırlı yahut nitelikli bir emir verebilmesi mümkün olmalıdır.

(vi) Acil durumlarda, ilgili materyalin yetkililer tarafından kullanılmasından önce, kaynakların tanınmasına neden olabilecek bilgilerin, bu türden bir risk taşımayan bilgilerden ayırt edilmesi ve ayrı tutulmasına ilişkin bir prosedür olmalıdır.

- AİHM, içtihadında haber kaynaklarının belirlenmesinin bunlar üzerinde bir "caydırıcı etki" yaratabileceğine dikkat çekmektedir. Hiç kimse, soruşturmacılar tarafından kimliğinin ortaya çıkarılabileceğini bile bile muhbir veya usulsüzlüğü açığa çıkaran kişi olmak istemeyecektir (Financial Times Ltd ve diğerleri – Birleşik Krallık Davası).
- Gazetecilik amaçlı iletişimlerin izlenmesi tehlikesi mevcut ise gazetecilik kaynaklarının ifşa edilmesi veya telefonla bilgi vermek istenmeyeceği anlamına geleceğinden devlet tarafından yapılan gizli takipler gazetecilerin ifade özgürlüğüne müdahaleye neden olabilmektedir. Verilerin başka yetkililere iletilmesi, yok edilmesi veya izleme tedbirlerinin gazeteciye bildirilmemesi neticesinde kaynakların gizliliği zarar görebilmektedir (Weber ve Saravia – Almanya Davası).

AİHM *Goodwin – Birleşik Krallık* (Başvuru No. 17488/90) *Davası*'nda başvuru sahibi olan The Engineer dergisindeki bir stajyer gazeteci, bir şirketin finansal durumu hakkında bilgi almıştır. Söz konusu bilgi, adını vermek istemeyen bir kaynak tarafından telefonda verilmiştir ve bir nüshası kayıp olan gizli bir şirket planından geldiği görülmektedir. Şirket, başvuru sahibini söz konusu gizli bilgiyi ifşa etmekten ve vermekten alıkoyan mahkeme emirleri çıkartmış ve 1981 tarihli Mahkemeye İtaatsizlik Kanunu'nun 10. maddesi gereği, başvuru sahibinin bilgi kaynağının kimliğini deşifre etmesini gerekli kılan bir emir çıkartmıştır. Başvuru sahibi Temyiz Mahkemesine ve Lordlar Kamarasına başvurmuş fakat sonuç alamamıştır. Kaynağını açıklamayı reddetmiş ve mahkemeye itaatsizlikten dolayı 5,000£ para cezasına çarptırılmıştır. AİHM, Mahkemeye İtaatsizlik Kanunu'nun öngörülebilirlik gerekliliğini olması gerektiği şekilde karşıladığı kanaatine varmıştır. Ancak, gizli bilginin yayımlanmasının hâlihazırda ihtiyati tedbir yoluyla yasaklanmış olduğu düşünüldüğünde, söz konusu kaynağın ifşa emri gerekli değildir ve bu nedenle de 10. maddenin ihlalidir. Demokratik bir toplumda özgür bir basın olmasının yararı; şirketin ifşa talebinde bulunmasının meşru nedenlerinden, yani gizli bilginin (yayın yolunun dışındaki yollarla) daha fazla yayılmasını önleme ve bir çalışan olduğu varsayılan kaynağa karşı tedbir alma nedenlerinden daha ağır basmıştır. Eğer gazeteciler haber kaynaklarını açıklamaya zorlanırlarsa basının kamunun bekçisi olma rolü, böylesi bir ifşanın bilginin serbest dolaşımı üzerinde yaratacağı caydırıcı etkiden dolayı, ciddi anlamda zarar görebilir.

Yayınevlerinde yapılan arama ve el koyma işlemleri

- Arama ve el koyma işlemleri Sözleşme'nin 8. maddesine (özel hayat ve aile yaşamı, konut ve yazışmalara saygı hakkı) uygun olmalıdır. Kaynakları koruma yükümlülüğünden dolayı yayınevi AİHM içtihadında "konut" olarak kabul edilmiş ve Sözleşme'nin 8. maddesi çerçevesinde korunmuştur. Yayınevlerinde yapılacak aramalar gereklilik arz edip orantılı olmalı ve aramanın amacı, bir yazının yazarının adını ortaya çıkarmak olmamalıdır (Saint-Paul Luxembourg S. A. – Lüksemburg Davası ve Görmüş – Türkiye Davası).

Peev – Bulgaristan Davası'nda (Başvuru No. 64209/01) AİHM, Yargıtay Savcılık Bürosu'nda uzman olarak çalışan kamu görevlisinin ofisinde yapılan arama bağlamında "özel hayat"ın kapsamını tanımla-

MATERYAL NO.22 ÖNEMLİ HUSUSLAR

mıştır. Mahkemenin kanaatine göre, söz konusu kamu görevlisi, çalışma alanına veya en azından özel eşyalarının bulunduğu masa veya dolaplara özel mülkü gibi davranılmasını bekleyebilirdi. Bu nedenle arama özel hayata müdahaledir.

Klass – Almanya Davası'nda (Başvuru No. 5029/71) AİHM, telefon ve posta haberleşmelerinin izlenmesi ve dinlenmesine dair şikâyetin 8. maddenin uygulanması kapsamında bulunduğu ve bu açıdan özel hayat, aile hayatı ve haberleşme hakkına müdahale edilmiş olduğuna hükmetmiştir.

EĞİTİM SONRASI DEĞERLENDİRME FORMU MATERYAL NO. 23

TÜRK YARGISININ İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA KAPASİTESİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ
AVRUPA BİRLİĞİ - AVRUPA KONSEYİ ORTAK PROJESİ

STRENGTHENING THE CAPACITY OF THE TURKISH JUDICIARY ON FREEDOM OF EXPRESSION
EUROPEAN UNION - COUNCIL OF EUROPE JOINT PROJECT

1. Tarih GG AA YYYY

2. Eğitim Grubu

3. Cinsiyetiniz?

Kadın

Erkek

4. Mesleğiniz?

Hâkim

Savcı

5. Yaş Grubu

40 yaşından genç

40 yaş ve üzeri

6. Lütfen aşağıdaki önermeleri eğitim hakkındaki beklentilerinize göre değerlendiriniz. (1= Kesinlikle katılmıyorum, 5= Kesinlikle katılıyorum)

	1	2	3	4	5
İfade ve medya özgürlüğünün önemi hakkındaki farkındalığının derecesi artmıştır.					
İfade ve medya özgürlüğünün önemi hakkındaki bilgi düzeyim artmıştır.					
Eğitimler sırasında ifade özgürlüğü ile doğrudan ilgisi bulunan Türk mevzuatı Avrupa İnsan Hakları Standartları uyarınca etkili olarak ve yeterli düzeyde yorumlanmıştır.					
Eğitimler sırasında ifade özgürlüğü ile dolaylı ilgisi bulunan Türk mevzuatı Avrupa İnsan Hakları Standartları uyarınca etkili olarak ve yeterli düzeyde yorumlanmıştır.					
Eğitimlerin de etkisiyle ifade özgürlüğü alanında AİHS ve AİHM içtihadını daha etkin olarak tatbik edebileceğime inanıyorum.					
Eğitimler İnsan Haklarına ilişkin yasama organınca onaylanmış uluslararası sözleşmelerin iç hukuktaki yerini ve önemini kavramama yardımcı oldular.					
Eğitimler terör ve hakaret davalarında AİHS 10. maddesine ilişkin AİHM tarafından belirlenen ilke ve standartları içselleştirerek kararlara yansıtma konusunda etkilidirler.					
Eğitimler Türk hukukunda ifade özgürlüğüne dair mevzuatı ve Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay dâhil olmak üzere Türkiye'deki yüksek mahkemelerin ifade özgürlüğü ile ilgili içtihatlarını yorumlama ve uygun bir şekilde uygulama konusunda yol gösterdi.					
Eğitimler sırasında soruşturma ve yargılama yaparken ifade özgürlüğünün müdahale edilemeyecek alt sınırını gözetmem konusuna etkili olarak yeterli derecede değinildi.					
Eğitimler soruşturma ve yargılama sürecinde ifade özgürlüğü ile diğer haklar arasında makul bir denge kurma konusunda etkili ve yeterli derecede değinildi.					
Eğitimler ifade özgürlüğü bağlamında şiddete teşvik, nefret söylemi, terör propagandası ile şok eden kırıcı sözler ve eylemlerle ilgili AİHM standartlarına dayalı ortak bir yaklaşım oluşturması konusunda etkili ve yeterlidir.					
Eğitimler soruşturma ve yargılama sürecinde AİHM'de görülen örnek dava uygulamalarını gözetebilmem konusunda yol göstericidir.					
Eğitimler ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasında üç aşamalı testi uygulamasını öğretme konusunda etkili ve yeterlidir.					
Eğitimler soruşturma ve yargılama sürecinde AİHM'de görülen örnek dava uygulamalarını gözetebilmem konusunda yol göstericidir.					
Eğitimler ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasında üç aşamalı testi uygulamasını öğretme konusunda etkili ve yeterlidir, üç aşamalı testin AİHM kararlarındaki prensiplere uygunluğunu test edebilirim.					

Lütfen aşağıdaki önermeleri eğitim hakkındaki beklentilerinize göre değerlendiriniz. (1= Kesinlikle katılmıyorum, 5= Kesinlikle katılıyorum)

	1	2	3	4	5
Eğitimlerde ifade özgürlüğün asıl, sınırlamanın ise istisna olduğu yaklaşımı vurgulanmıştır.					
Türkiye'nin AİHM nezdindeki ihlal kararlarının çokluğuna uygulamadan kaynaklanan eksiklerin boyutlarına eğitimler sırasında etkili ve yeterli şekilde değinilmiştir.					
Hakarete orantılılık ilkesini uygulayabilirim.					
Hakaret suç olmaktan çıkarılmalıdır.					
Somut bir davada ifade özgürlüğüne müdahaleyi yerinde bulduğum bir kararın bu hakkın kullanımında genel üzerinde caydırıcı etkisini her zaman göz önünde bulundururum.					
Eğitim dinamik ve interaktif olarak gerçekleşmiştir.					
Eğitim programları yargı görevine özgü açıklık, yetkinlik ve tarafsızlık koşullarını karşılamaktadır.					
Eğiticilerin (kolaylaştırıcıların) konuya ilişkin bilgileri yeterli düzeydedir.					
Eğiticilerin (kolaylaştırıcıların) konuya ilişkin açıklama becerileri yeterli düzeydedir.					
Eğitim süresi etkili öğrenim için yeterlidir.					
Kolaylaştırıcı yaşam deneyimi ve bilgilerini eğitimin bir parçası olarak kullanmıştır.					
Eğitim sırasında yeni edindiğim bilgiyi geçmiş deneyimlerimle ilişkilendirebildim.					
Sadece eğiticilerden (kolaylaştırıcılardan) değil, diğer katılımcılardan da öğrendim.					
Eğitim sırasındaki sunduğum fikir ve ifadelerin aleyhimde kullanılmayacağından eminim.					
Eğitim sırasında zaman zaman kafam karışmasına rağmen kolaylaştırıcılar bu karışıklığı kolaylıkla giderdi.					
Kolaylaştırıcılar eğitim sırasında zamanı çok iyi kullandılar.					
Eğiticiler (kolaylaştırıcılar) tüm eğitim konularını çok açık ve kolay anlaşılabilir bir şekilde ifade ettiler.					
Hazırlanan eğitim materyali yeterli ve etkiliydi.					
Seçilen içerik eğitim konusundaki beklentilerime uygundu.					
Kullanılan tüm eğitim yöntemleri etkiliydi.					
Eğitim dikkatle ve etkin olarak planlanmıştı.					

Lütfen aşağıdaki önermeleri eğitim hakkındaki beklentilerinize göre değerlendiriniz. (1= Kesinlikle katılmıyorum, 5= Kesinlikle katılıyorum)

	1	2	3	4	5
Eğiticilerin (kolaylaştırıcıların) yönlendirmeleri çok açık ve netti.					
Kolaylaştırıcılar beni düşünme, keşfetme, yaratıcı olma ve ortak üretime katılma becerilerimi kullanmaya yönlendirdiler.					
Eğitimler sırasında ön yargılarımı sorguladım.					
Kolaylaştırıcılar zaman zaman diğer katılımcıların dirençleriyle karşılaşsalar da bunu bilgileriyle ikna edici bir şekilde ortak bir zemin buldular.					
Kolaylaştırıcılar eğitimler sırasındaki tartışmaları kolaylıkla yöneterek sonlandırdılar.					
Kolaylaştırıcılar katılımcılar tarafından sorulan soruları kolaylıkla anladı ve etkili ve yeterli olarak cevaplandırdı.					
Kolaylaştırıcılar katılımcıları birbirlerine doğrudan hitap etmeleri konusunda teşvik etti.					
Kolaylaştırıcıların empati yeteneği yüksekti.					
Kolaylaştırıcılar sınıfın motivasyonunu sürekli olarak yüksek tuttu.					
Kolaylaştırıcılar katılımcıların her yorumuna cevap vermeyerek, eğiticiden ziyade kolaylaştırıcı rolü oynadılar.					
Kolaylaştırıcılar diğer katılımcıların görüşlerini sindirmemize yardımcı oldu.					
Kolaylaştırıcılar eğitim konularını çoğu zaman katılımcıların yorumları üzerine inşa etti.					
Kolaylaştırıcıların genel tutumu çoğu zaman olumluydu.					
Kolaylaştırıcılar yapılan tartışmaları sürekli olarak özetledi.					
Kolaylaştırıcılar kendi görüşünü ifade ederken katılımcılar arasındaki tartışmaları engellemedi.					
Grup çalışmaları etkin ve verimli geçti.					
Grup çalışmaları sırasında seçilen konular öğrenme hedefine yönelikti.					
Grup çalışmaları sırasında eğitici tarafından verilen talimatlar yeterli ve etkiliydi.					
Kolaylaştırıcılar gruptaki herkesin görüşlerini eşit şekilde aktarmasını sağladı.					
Kullanılan eğitim yöntemi katılımcıların sürekli etkin ve etkili olarak eğitime dahil olmalarına yardımcı oldu.					

7. Eğitimin beklentilerimi karşılayan yönleri şunlardır:

8. Eğitimin beklentilerimi karşılamayan yönleri şunlardır:

A series of 25 horizontal dotted lines for writing.

A series of horizontal dotted lines for writing.

Bu Proje, Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti, Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmekte ve Avrupa Konseyi tarafından yürütülmektedir. Bu Projenin sözleşme makamı Merkezi Finans ve İhale Birimidir.

This Project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the Council of Europe and implemented by the Council of Europe. The Central Finance and Contracts Unit is the contracting authority of this Project.

<http://ifadeozgurlugu.taa.gov.tr>

www.coe.int/ankara

Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi
R.Tagore Cad. No: 10/8 06550 Çankaya, ANKARA
T : +90 (312) 468 84 64
F : +90 (312) 468 84 06

Avrupa Konseyi Avrupa kıtasının önde gelen insan hakları kuruluşudur. Kuruluşun 47 üyesinin 28'i Avrupa Birliği üyesidir. Tüm Avrupa Konseyi üyeleri insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü korumaya yönelik Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Sözleşmenin üye ülkelerdeki uygulamasını denetler.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

TUR